

Klagesaker i årene 2013 – 2016 der PFU felte for brudd på VVP 4.1

VVP 4.1 "Legg vekt på saklighet og omtanke i presentasjon og innhold".

Nær samtlige PFU-avgjørelser der utvalget feller for brudd på VVP 4.1, kan deles inn i to grupper: brudd på saklighetskravet eller brudd på omtankekravet. I den siste gruppen inngår også de klagesakene der publisering av leserkommentarer felles for brudd på god presseskikk.

Klagesaker i 2013 – 2016 der PFU felte for brudd på saklighetskravet i VVP 4.1:

189/16, 141/16, 279/15, 338/15, 079/15, 158/15, 141/13, 074/15, 395/14, 221/14, 096/13

Klagesaker i 2013 – 2016 der PFU felte for brudd på omtankekravet i VVP 4.1:

116/16, 389/14, 368/15, 188/15, 184/13, 024AB/15, 184/14, 320/13, 236/13, 104/13, 135/13, 091/13, 045/13, 006/13, 014AB/13

Klagesaker til nå i 2017 der PFU har felt for brudd på saklighetskravet i VVP 4.1:

0

Klagesaker til nå i 2017 der PFU har felt for brudd på saklighetskravet i VVP 4.1:

010/17, 272B/16, 272A/16, 292/16, 278/16, 294/16

PFU-sak 189/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder flere artikler i Fædrelandsvennen som handlet om to leger og én sykepleier som på fritiden hadde gitt en kreftpasient alternativ medisin, som ifølge avisen gikk ut på å gi bakepulver intravenøst. Det ble opplyst at dette var en potensielt livsfarlig behandling, funnet opp av en straffedømt italiensk kvakksalver, og at det var pasienten selv som ønsket denne hjelpen.

Klager er pasientens pårørende. Det reageres på vinklingen saken fikk, og spesielt på bruken av ordet *bakepulver*. Det opplyses at legemiddelet som behandlingen består av, er natrium bikarbonat. Klager skriver at det er en ingrediens i bakepulver, men at man her får inntrykk av at dette er noe man kjøper hos den lokale kjøpmannen. Det opplyses at natriumbikarbonat er et medikament som daglig er i bruk ved de fleste sykehus i dag, og klager reagerer på at Fædrelandsvennen ikke opplyser om dette. Slik klager ser det, burde journalisten vært kritisk til hvorfor sykehuset ikke tar dette i bruk kreftbehandling. Klager mener at avisen i stedet har en agenda og gjennom sin omtale ser ut til å føre et korstog mot denne alternative behandlingen. Det reageres ellers på bruken av Wikipedia som kilde, og informasjon herifra som ifølge klager ikke er sann. Klager mener avisens skjeve og feilaktige dekning har ført til at pasientens klage ikke førte frem. Det reageres ellers på at pasienten ikke var kontaktet og fikk uttale seg før publisering.

Fædrelandsvennen mener omtalen er i tråd med Vær Varsom-plakaten (VVP). Det anføres at poenget med artiklene var å sette søkelyset på hva helsepersonell hadde anledning til å gjøre på fritiden. Det opplyses at dette var et type legemiddel som ikke brukes i forbindelse med kreftbehandling. Ifølge avisen var det behandlingen i etisk komite som dannet utgangspunkt for omtalen. De relevante kildene var derfor, ifølge avisen, helsepersonell og tilsynsmyndigheter. Avisen var bevisst på at sakene ikke skulle handle om for eller imot alternativ behandling, eller pasienten. Avisen opplyser at den derfor var nøye på å anonymisere pasienten. Det vises ellers til at pasientene fikk komme til orde i et leserinnlegg. Avisen mener ellers at det i denne saken må være innenfor å bruke ordet «bakepulver» for å forenkle og forklare, særlig når avisen i tillegg bruker betegnelsen «natrium bikarbonat» for å utdype og forklare i brødteksten.

Pressens Faglige Utvalg har mange ganger uttalt at mediene har rett til å velge en vinkling, det vil si et ståsted å se en sak ut ifra. Men denne retten til å velge vinkling, skal ikke gå på bekostning av de presseetiske krav. Det skal – som alltid – være dekning for titler og ingresser, informasjonen skal være korrekt, det skal utvises saklighet og omtanke i innhold og presentasjon, jf. VVP.

I det påklagede tilfellet ønsket avisen å sette et kritisk søkelys på hva autorisert helsepersonell kunne gjøre på fritiden. Pasientfokus er dempet og underordnet sakens hovedpoeng. Selv om klager ønsket seg en annen artikkel, et forsvar for den type behandling pasienten ønsket, så innebærer ikke Fædrelandsvennens valg av vinkel i seg selv noe presseetisk brudd.

Likevel ser utvalget at den upresise fremstillingen av den alternative medisinen, og utelatelsen av opplysninger som at behandlingen benyttes i medisinsk behandling i forbindelse med andre sykdommer enn kreft, blir presseetisk problematisk. Spesielt reagerer utvalget på bruken av ordet *bakepulver* i denne sammenheng, jf. VVP 4.1, om saklighet og omtanke i innhold og presentasjon. Etter utvalgets mening skapes det et misvisende og feilaktige inntrykk av behandlingen, som utvalget mener skader pasienten og pårørende på en unødige belastende måte, og er egnet til å villedde publikum. Fædrelandsvennen har opptrådt kritikkverdige.

Oslo, 25. oktober 2016
Anders Opdahl, Liv Ekeberg, Anne Weider Aasen, Gunnar Kagge, Nina Fjeldheim, Sylo Taraku, Eva Sannum

Sak 141/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en artikkel i Finansavisen, der det i titler, ingress og bildetekster ble påstått at lederne i konkurransrammede Dolphin Geophysical AS «rir to hester», «har flere hatter» og «dobbeltrøller». Det het også at de «lønnes av konkursboet» og samtidig «forsøker karre til seg millionoppdrag fra kreditorene», samt at de jobber for både kreditorenes og sine egne interesser.

Klager er tidligere konsernsjef og finansdirektør i seismikkelskapet Dolphin. Klagerne mener artikkelen gir «et klart inntrykk (...) av at [de] er involvert i lyssky og utilbørlig forretningsvirksomhet samtidig med pågående konkursbehandling, og at [de] opptre illojalt, bak ryggen til konkursboet». Klagerne understreker at deres arbeid er avtalt gjennom konkursboet, og at de lønnes av boet. Klagerne reagerer også på en uttalelse, som de mener er tatt ut av sin sammenheng. Etter klagerens mening er fremstillingen feilaktig, usaklig og uten dekning. De opplyser å ha forsøkt å få Finansavisen til å rette feil, og kan ikke se at en presisering som kom trykk, er tilstrekkelig. I tillegg mener klagerne at Finansavisen ikke har gitt dem reell mulighet til samtidig imøtegåelse.

Finansavisen avviser klagen og mener klagerne ikke har vist til feil, «men kun til argumenter som beror på følelser». Avisen forklarer at den likevel publiserte en presisering, «i samråd med klagerne». Finansavisen refererer også til korrespondansen med klagerne forut for publisering, og mener denne underbygger påstandene i artikkelen. Slik redaksjonen ser det, har den god dekning for det publiserte. Avisen mener omtalen er faktabasert og saklig, og at redaksjonens kilder er troverdige. Hva gjelder klagerens kommentarer i saken, opplyser Finansavisen at de er sitert på det de har uttalt. For øvrig kan avisen ikke se at det er publisert sterke beskyldninger som klagerne skulle fått anledning til å imøtegå.

Pressens Faglige Utvalg mener at presentasjonen uten tvil gir et inntrykk av at klagerne er innblandet i kritikkverdige forhold. Ettersom det er pressens oppgave å sette søkelys på det som skjer i samfunnet, jf. punkt 1.4 i Vær Varsom-plakaten (VVP), er spørsmålet om Finansavisen hadde grunnlag for å rette kritikk mot klagerne, og om de fikk tilstrekkelig anledning til å forsvare seg.

Når det gjelder sitatet klagerne har reagert på innledningsvis i brødteksten, der den ene klageren svarer bekreftende – «Det stemmer, transaksjonen er i ferd med å gjennomføres» – noterer utvalget seg at Finansavisen mener det tydelig fremgår at «transaksjonen» refererer til kjøp av selskapet R&C Consulting. Utvalget er uenig, og mener at denne vanskelig kan leses som noe annet enn en kommentar som bekrefter vinklingen om at de «rir to hester» og «forsøker karre til seg millionoppdrag fra kreditorene». Finansavisen har her ikke overholdt saklighetskravet i VVP 4.1.

Gjennom vinklingen peker Finansavisen på interessemotsetninger. Redaksjonen viser til en epost den mener underbygger påstandene i artikkelen. Eposten omtaler et tilbud en av kreditorene skal ha fått. Utvalget merker seg imidlertid at klagerne i en oppfølgende epost har presisert at det var boet som ga det omtalte tilbudet sammen med klagerens selskap R&C Consulting – og at klagerne derfor ikke har operert i konflikt med boet. Denne opplysningen synes det som om Finansavisen har valgt å se bort fra. Utvalget merker seg dessuten at bobestyreren som uttaler seg i artikkelen også avviser at det skal foreligge en interessekonflikt. Slik utvalget ser det, er fremstillingen derfor feilaktig (jf. VVP 3.2) og det er heller ikke dekning for vinklingen (jf. VVP 4.4).

Videre fremgår det av artikkelen at den ene klageren er stilt spørsmål knyttet til påstanden om at klagerne har en dobbeltrolle. Utvalget merker seg imidlertid at klagerne ikke blir konfrontert direkte med påstandene i vinklingen. Når Finansavisen i tillegg har utelatt relevant informasjon klagerne har sendt redaksjonen, og vinklingene er så rammende, mener utvalget at Finansavisen heller ikke har overholdt kravet til samtidig imøtegåelse (jf. VVP 4.14). Utvalget minner i denne sammenheng om at VVP 4.14 ikke kun er til med tanke på den angrepne part, men også for å belyse en sak fra flere sider overfor leseren. Finansavisen har brutt god presseskikk.

Oslo, 23. august 2016, Alf Bjarne Johnsen, Anders Opdahl, Anne Weider Aasen, Martin Riber Sparre, Eva Sannum, Nina Fjeldheim, Sylo Taraku

Sak 116/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en nyhetsartikkel og et leserinnlegg i Nye Troms. I nyhetsartikkelen blir et vedtak i Mattilsynet om tiltak etter tilsyn med et sauehold i Balsfjord omtalt. I artikkelen, der verken gardsbruket eller saueholderen ble navngitt, opplyses det at saken allerede er lukket fordi saueholderen hadde dokumentert at forholdene er ryddet opp i. I leserinnlegget, der forfatteren er navngitt og det opplyses at hun er nærmeste nabo, blir både saueholderen og Mattilsynet, sterkt kritisert. Hun opplyser i innlegget at hun er i rettslig strid med saueholderen.

Klageren er i nær familie med saueholderen og klager med samtykke fra ham. Det anføres brudd på flere punkter i Vær Varsom-plakaten. Manglende kontroll av opplysninger, manglende saklighet og omtanke, manglende åpenhet om bakenforliggende forhold, respekt for den omtalte, forhåndsdom og identifisering. Klageren mener avisen har latt seg bruke av den ene parten i en rettstvist om gården, og for å ha presset saueholderen til å stå fram for å forsvare seg.

Nye Troms avviser klagen, men ser at sakskomplekset og særlig leserinnlegget har vært utfordrende. Avisens redaktør anfører at han ikke ville ha publisert innlegget om saken ikke hadde vært omtalt tidligere, og om forfatteren ikke hadde vært navngitt. Avisen viser til at saueholderen sto fram med fullt navn og ga sin versjon av saken noen dager etter det første artikkelen, og før leserinnlegget ble publisert.

Pressens Faglige Utvalg konstaterer at klagen dreier seg om omtaler både av offentlig fattede vedtak og om familieinterne forhold. Utvalget vil på prinsipielt grunnlag signalisere at journalistikkens område primært er det som har offentlig interesse, og at det å bevege seg inn i folks privatliv kan være presseetisk krevende.

Når et organ som Mattilsynet fatter vedtak etter tilsyn, må en redaksjon ha rett til å omtale det, også selv om de forhold tilsynet har påtalt, er rettet før omtalen publiseres.

Utvalget har forståelse for at klager mener at han er lett gjenkjenkelig, selv om verken han eller gårdsbruket er navngitt. Gitt omtalens innhold og de påstander som fremkommer i dokumentet, mener utvalget at klager derfor burde vært kontaktet som en del av kildearbeidet, jfr Vær Varsom-plakatens punkt 3.2. om kildebredde og kontroll av fakta.

Hva angår det påklagede leserinnlegget, har Nye Troms anført at innlegget hadde vært redigert før det ble publisert, og at det først og fremst er en kritikk av Mattilsynet. Men etter utvalgets mening inneholdt innlegget opplysninger og sterke beskyldninger som gjør at redaksjonen skulle ha avstått fra å trykke det i den form det fikk. Dette gjelder også selv om saueholderen i en tidligere artikkel, som ikke er innklaget, berørte forholdene som er omtalt i innlegget. Slik utvalget ser det, er Nye Troms' publisering av det signerte leserinnlegget i strid med Vær Varsom-plakatens punkt 4.1 om saklighet og omtanke, samt punkt 3.2, om kildekritikk.

Nye Troms har brutt god presseskikk.

Oslo 28. juni 2016

Alf Bjarne Johnsen, Alexandra Beverfjord, Tone Angell Jensen,
Martin Riber Sparre, Henrik Syse, Erik Schjenken enrikH

PFU-sak 389/14

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Pressens Faglige Utvalg har kommet fram til at Telen brøt god presseskikk i forbindelse med omtale av en barnevernssak. Utvalget viser til Vær Varsom-plakatens punkt 4.8: «Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barnet. Dette gjelder også når foresatte har gitt sitt samtykke til eksponering. Barns identitet skal som hovedregel ikke røpes i familietvister, barnevernssaker eller rettssaker.» Utvalget viser i denne saken også til plakatens punkt 4.1, om å legge vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.

Pressens Faglige Utvalg har ved flere anledninger understreket mediernes plikt til å utvise stor varsomhet når barn omtales i tilknytning til barnevernssaker. Mediene bør i størst mulig grad sørge for å anonymisere den svakeste part, nemlig barnet, i slike saker.

Oslo 30. mars 2016

Alf Bjarne Johnsen, Alexandra Beverfjord, Tone Angell Jensen, Øyvind Brigg, Camilla Serck-Hanssen, Reidun Førde

Sak 368/15

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder programmet «Haterne. TV Spesial» sendt på TV 2. Programmet var basert på deler av TV 2s nettserie «Haterne», der kjente personer konfronterte net troll.

Klager er en av personene som ble oppsøkt av TV 2 for å bli konfrontert med det han hadde ytret på Facebook om en tidligere deltaker i Farmen. Klager reagerer på måten han ble oppsøkt på – hjemme på døra, uten forvarsel – og han anfører at han avsto å delta i programmet ved alle henvendelser han fikk fra TV 2. Slik klager ser det, er TV 2s anonymisering ikke tilstrekkelig, og han mener seg derfor gjenkjent. Klager opplyser at publiseringen har vært belastende for familien, og det klages også med samtykke fra klagers ektefelle, ettersom det også er brukt sladdete bilder av henne i sekvensen der klager oppsøkes. For øvrig reagerer klager på tittelen som er brukt i tilknytning til nettpubliseringen av episoden han er en del av. Han understreker dessuten at det var figuren i Farmen han kommenterte, og at han absolutt ikke hater personen.

TV 2 kan ikke se å ha brutt noen punkter i Vær Varsom-plakaten (VVp), og mener programserien retter søkelyset mot «et uttalt problem» og at serien er «trygt innenfor mediernes samfunnsoppdrag». Redaksjonen forklarer at den har fokusert på å følge opp involverte parter i arbeidet med serien, og at den derfor har vært i kontakt med klager flere ganger; klager skal også ha fått mulighet til komme med synspunkter på hvordan TV 2 planla å publisere. TV 2 forklarer at anonymiseringen ble vurdert nøye, og at hensikten var at ingen ukjente skulle gjenkjenne klager. TV 2 anfører også at klager selv har oppsøkt offentligheten med fullt navn og bilde da han ytret seg på Facebook, og redaksjonen mener han derfor må «påregne at man kan bli bedt om å svare for sine ytringer». Når det gjelder klagers ektefelle, innvender TV 2 at hun også er anonymisert og at det ikke rettes noen kritikk mot henne.

Pressens Faglige Utvalg kan forstå at det oppleves ubehagelig å bli oppsøkt privat av media, og konfrontert med det man har ytret seg om andre, særlig når det skjer uten forvarsel. Utvalget vil imidlertid på generelt grunnlag minne om at ytringer på nettet også er en del av samfunnsdebatten, og derfor noe pressen i utgangspunktet har rett til å informere om.

Utvalget konstaterer at bakgrunnen for at klager ble oppsøkt av TV 2, handler om hva han skal ha skrevet om en annen person på nett, en tidligere Farmen-deltaker, som har fremstått som kontroversiell og vekket både debatt og harme etter sine handlinger i realityserien. Det er altså en karikering klager har kommentert, en karikatur som dessuten er skapt av TV 2 gjennom vinklingen i programmet Farmen.

Ut fra det som fremkommer i tilsvarsrunden, registrerer utvalget at TV 2 har valgt å konfrontere en engasjert tv-seer, men at vedkommende ikke har uttrykt trusler eller hat i kommentarene. Utvalget stiller seg derfor kritisk til at nettopp klager er valgt i denne sammenheng.

Utvalget registrerer at TV 2 mener at det ikke foreligger brudd på noen av Vær Varsom-plakatens punkter. Utvalget synes likevel det er åpenbart – på bakgrunn av hva klager har ytret og i hvilken kontekst dette er fremsatt – at vedkommende ikke skulle vært konfrontert på denne måten, jf. Vær Varsom-plakatens krav til saklighet og omtanke (punkt 4.1), og at klager heller ikke skulle vært gjenkjennelig for en nær krets som følger av publiseringen, jf. VVp-punkt 4.7.

Videre viser utvalget til VVp-punkt 1.5 om at det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep. I denne saken mener utvalget at TV 2 har satt dette punktet på hodet og tvert imot utsatt klager for en opplevelse han burde vært foruten.

TV 2 har brutt god presseskikk.

Oslo, 18. februar 2016

Alf Bjarne Johnsen,
Tone Angell-Jensen, Alexander Øystå, Liv Ekeberg,
Eva Sannum, Henrik Syse, Reidun Førde

FOR FRAMFØRING I RELEVANT SENDETID:

«Pressens Faglige Utvalg (PFU), som er klageorgan for norske medier, mener at TV 2 har brutt god presseskikk i programmet *Hatene. TV Spesial*. TV 2 konfronterte i programmet en engasjert tv-seer med det han hadde skrevet på nett om en kontroversiell Farmen-deltager. Vedkommende hadde ikke uttrykt trusler eller hat, og PFU mener derfor at vedkommende ikke skulle vært konfrontert og fremstilt på den måten han ble. Slik utvalget ser det, har TV 2 brutt Vær Varsom-plakatens krav om å utvise saklighet og omtanke. TV 2 skulle også sørget for at vedkommende ikke kunne bli gjenkjent for en nær krets. PFU mener at TV 2 har utsatt vedkommende for en opplevelse han burde vært foruten.»

Sak 279/15

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder totalt 14 publiseringer på nett radio og tv i NRK. Første del av dekningen omhandlet en mor som kritiserte en privat omsorgsbolig fordi hun ikke fikk treffe sin funksjonshemmede sønn så ofte som hun ønsket, og fordi hun mente at boligen tok dårlig vare på sønnen. Andre del av dekningen belyste økonomien til nevnte omsorgsbolig, og det ble oppgitt at personene bak hadde blitt rike på salg av tjenester til det offentlige.

Klagerne er ekteparet som eier og driver den omtalte boligen. De mener at første del av dekningen var skjemet av faktafeil, svak kildekritikk og manglende balanse. Andre del blandet etter klagerens syn sammen foretakets økonomi og parets privatøkonomi. Ifølge klagerne er det ikke dekning for å hevde at de har tjent seg rike på salg av omsorgstjenester. Klagerne mener også at omtalen utelot og gjemte bort sentrale opplysninger, og at NRK tilla dem noe de aldri har sagt. I klagen vises det til flere punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP).

NRK avviser brudd på god presseskikk. Hva angår første del av dekningen, mener NRK å ha sikret kildebredde og at alle parter fikk mulighet til å komme til orde. Videre oppgir NRK at det var en omfattende dialog med klagerne forut for andre del av dekningen, og at redaksjonen strakte seg langt for å korrigere teksten i tråd med klagerens påpekninger. På ett punkt står det ord mot ord om hva klagerne faktisk har sagt til NRKs journalist.

Pressens Faglige Utvalg mener NRK måtte kunne sette et kritisk søkelys på ekteparets virksomhet og på bruken av eiendommene deres. NRK kunne i artikkelen 26. april – slik det ble gjort i påfølgende publiseringer – ha tydeliggjort at ekteparet gjerne ga rette myndigheter innsyn i regnskapet, men PFU mener ikke at NRK var presseetisk forpliktet til dette, all den tid det aldri ble hevdet at ekteparet motsatte seg innsyn. Videre kan PFU vanskelig ta stilling hva som ble sagt mellom partene om bruken av ferieboligene, men PFU registrerer at denne uenigheten går frem av oppslaget.

I ingress og innannonseringer 26. og 27. april het det at ekteparet gjennom salg av omsorgstjenester hadde bygd opp verdier for over 40 millioner kroner. Lenger ute i teksten fremgikk det at store deler av verdiene inngår i driften og er belånt. I radioinnslagene ble ikke gjelden engang nevnt, selv om det lange innslaget riktignok viste til nettartikkelen. Ut fra det foreliggende materialet er det også annet enn inntekter fra salg av omsorgstjenester som har gjort det mulig for paret å bygge opp verdier, herunder arv og prisstigning på eiendom. Dette var forhold NRK skulle ha tatt hensyn til, jfr. Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, om saklighet og omtanke.

Hva angår publiseringene 28. april, oppfatter også PFU at klagerne, gjennom kildeuttalelser og sammenstilling av elementer, ble karakterisert som «velferdsprofitører» og koblet til en bekymring for at kommuner betaler overpris for tjenester utført av private aktører. Samtidig foreligger det ingen dokumentasjon på at klagerne har operert med uforholdsmessig høye priser eller har tatt ut oppsiktsvekkende høy lønn eller stort utbytte. Bildet ble nyansert av klagerens imøtegåelse og rådmannens uttalelse i artikkel og to radioinnslag. Men PFU kan likevel ikke se at det var dekning for å la klagerne tjene som et eksempel på det aktuelle samfunnsproblemet, jf. saklighetskravet i 4.1.

Når det gjelder dekningen fra mars, er det igjen vanskelig for PFU å ta stilling til den delen av konflikten som omhandler hva som ble sagt og ikke sagt under møtet mellom NRKs journalist og klagerne, jf. anførselene om brudd på VVPs 3.3 om premisser for intervjuet. Men utvalget konstaterer at klager påpeker feil i nettartikkelen av 19. mars som senere ble påpekt av klagende part i en tilleggs kommentar som, i redigert form, ble tatt inn i teksten. De påståtte feilene var etter PFUs syn rammende for klagerne. Ettersom det allerede var en ubalanse i saken, da klagerne var bundet av taushetsplikt, mener PFU at NRK burde ha kontrollert morens påstander bedre før publisering, jf. VVPs punkt 3.2. Dette gjelder også radioreportasjen samme morgen. Slik utvalget ser det, kunne NRK ha gjort mer for å undersøke forholdet grundigere. Klagerne burde også, jf. VVPs 4.14, ha fått mulighet for samtidig imøtegåelse av morens påstand i artikkelen og nevnte radioreportasje om at

sønnen fikk for lite stimuli og var blitt redusert etter at han flyttet til klagernes omsorgsbolig. NRK har brutt god presseskikk.

Oslo 21. januar 2016

Alf Bjarne Johnsen,
Tone A. Jensen, Øyvind Brigg,
Henrik Syse, Eva Sannum , Camilla Serck-Hanssen

FOR FRAMFØRING I RELEVANT SENDETID:

«Pressens Faglige Utvalg (PFU), som er klageorgan for norske medier, mener NRK brøt god presseskikk i en omfattende omtale om en omsorgsbolig i Vestfold. Omtalen gjald både et konkret forhold knyttet til behandlingen av en beboer, og at eierne hadde blitt rike på salg av tjenester til det offentlige. NRK ble felt av PFU fordi det i publiseringen ikke i tilstrekkelig grad ble vist til at noen av verdiene hadde tilkommet på andre måter enn ved ordinære inntekter fra driften. Med hensyn til omtalen av det konkrete forholdet knyttet til behandlingen av en beboer mener utvalget at redaksjonen skulle ha kontrollert påstandene fra beboerens pårørende bedre og gitt klagerne, eierne av omsorgsboligen, en bedre mulighet til samtidig imøtegåelse.»

PFU-sak 338/15

SAMMENDRAG:

Klagen gjaldt et rettsreferat publisert i Tønsbergs Blad (TB). Pressens Faglige Utvalg konkluderte med at TB hadde opptrådt kritikkverdig, fordi TB ikke opplyste at dommen var anket. I tillegg kritiserte utvalget TB fordi redaksjonen benyttet en spisset formulering som utvalget mener at det ikke var dekning for. Utvalget viste i sin uttalelse til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1: «Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.»

I uttalelsen minnet utvalget også om at selv om en rettssak går for åpne dører, så skal man avveie hvilke opplysninger man kan videreformidle; det er ikke nødvendigvis presseetisk akseptabelt å gjengi alt som blir sagt i en rettssal.

PFU-sak 079/15

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen er rettet mot NRK og tre nyhetsartikler om en konflikt mellom direktør og to ansatte ved et senter for samtidskunst. Den ene partens samboer var også involvert, og aktørene var avbildet og navngitt. Det fremgikk at politiet var brakt inn i saken, og at direktøren ble beskyldt og anmeldt for å ha sendt inn en grunnløs bekymringsmelding til Barnevernet.

Klager er kunstsenterets direktør som er kritisk til NRKs fremstilling, kildevalg og omgang med fakta, jf. Vær Varsom-plakatens (VVP) punkt 4.1. om saklighet og omtanke, og 3.2. om kontroll av opplysninger og kildekritikk. Hun mener seg også trakassert av NRK på grunn av det hun oppfatter som uforholdsmessig mange henvendelser i forbindelse med saken. Endelig er hun kritisk til at hun ble koblet til den omstridte barnevernsmeldingen, og at dette i det hele tatt ble omtalt av hensyn til motpartens barn, jf. VVPs punkt 4.8.

NRK erkjenner noen faktafeil, men oppgir at disse ble korrigert så snart klager kontaktet redaksjonen. Det argumenteres for at konflikten var av allmenn interesse, og at det var krevende å jobbe med saken journalistisk på grunn av de mange beskyldningene som gikk begge veier. NRK medgir at redaksjonen var usikker på om den skulle omtale barnevernsmeldingen av hensyn til det berørte parets barn, men fant det til slutt riktig å gjøre dette for å få frem hvordan jobbrelaterte og private konflikter gikk over i hverandre.

Pressens Faglige Utvalg er enig i at den aktuelle arbeidskonflikten har en berettiget allmenn interesse, men at elementene i konflikten og beskyldningene som rettes, særlig mot klager, gjør den krevende å dekke journalistisk, jf. VVPs punkt 3.2 om kontroll av opplysninger og VVPs punkt 4.1 om saklighet og omtanke.

Klager retter kritikk mot NRKs opptreden og mener seg trakassert av NRKs mange henvendelser. Utvalget kan ikke se at nevnte kontakt medfører et presseetisk brudd, men vil presisere at VVP omfatter hele arbeidsprosessen – fra innsamling til publisering av materiale.

Utvalget registrerer at NRK har valgt å være svært detaljert i omtalen av den nevnte anonyme barnevernsmeldingen. Gitt klagers rolle i saken, finner utvalget det vanskelig å vurdere klagers anførsler om brudd på VVPs punkt 4.8 og manglende hensyn til barna i NRKs omtale. Utvalget legger imidlertid til grunn at det ikke er sannsynliggjort at klager sto bak meldingen, og at detaljene dermed fremstår usaklige og unødvendige i den sammenheng NRK refererer til dem, jf. VVPs punkt 4.1.

Videre noterer utvalget at de første publiseringene inneholdt feil og unøyaktigheter som senere er blitt korrigert. At anklaget part får samtidig imøtegåelse, fritar ikke redaksjonen fra kravet om å forsøke å kontrollere faktiske påstander – i dette tilfellet å sjekke innholdet i de omtalte tekstmeldingene som står sentralt i kritikken mot klager. NRK bringer også en påstand om at anmeldelsen mot klager var henlagt på grunn av manglende beviser, mens henleggelsesbegrunnelsen var «ingen rimelig grunn til å undersøke om det straffbare forhold». I den tredje artikkelen refereres det igjen til påstanden om at klager sto bak barnevernsmeldingen, men det opplyses ikke at anmeldelsen mot klager er henlagt. Utvalget mener derfor at NRK, i alle de tre påklagede publiseringene, burde ha gjort mer enn hva som fremgår av det forelagte materialet for å kontrollere fremsatte beskyldninger og klargjøre de faktiske forhold, jf. VVPs punkt 3.2 om kontroll av opplysninger og kildekritikk. NRK har brutt god presseskikk.

Oslo, 21. september 2015

Alf Bjarne Johnsen, Kirsti Husby, Frode Hansen, Øyvind Brigg,
Camilla Serck-Hanssen, Eva Sannum, Øystein Stray Spetalen

PFU-sak 188/15

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en nettartikkel om de hemmelige søkerne til stillingen som personalsjef i Mandal kommune. 31 navn befant seg på søkelisten, derav syv navn som var unntatt offentlighet. Lindesnes hadde imidlertid funnet frem til navnene på egenhånd, og offentliggjorde dem i denne artikkelen. De syv ble presentert med navn, alder og nåværende stillinger.

Klager er en av de navngitte søkerne som hadde fått innvilget anonymitet. Han reagerer på at avisen publiserer hans navn uten å vite noe som helst om hvorfor han har fått navnet unntatt offentlighet. Avisen kontaktet ham ikke for å spørre om dette, ei heller varslet avisen ham om at navnet skulle publiseres. Han mener avisen ikke har utvist noen form for omtanke. Ifølge klager har navngivningen fått store konsekvenser for ham.

Lindesnes avviser klager. Avisen mener det ikke kan være brudd på god presseskikk å offentliggjøre søkere som er unntatt offentlighet til stillinger i offentlig forvaltning. Det vises til at Mandal kommune er byens største arbeidsgiver og at dersom allmennheten ikke har rett til å få innsyn i hvem som faktisk har søkt offentlige stillinger, fratras offentligheten en viktig kontrollmulighet. Gjennom å offentliggjøre navnene kan allmennheten kontrollere at det ikke tas utenforliggende eller usaklige hensyn ved ansettelser i det offentlige, skriver avisen som også viser til at det kun er navn, alder og nåværende stilling publisert.

Pressens Faglige Utvalg vil innledningsvis understreke at innsyn i hvem som er søkere til en offentlig stilling er av stor interesse for allmennheten. Det kan ikke være et absolutt krav, verken juridisk eller etisk, at navn ikke skal publiseres selv om søkeren, med hjemmel i Offentlighetsloven, har fått innvilget unntak fra offentlighet. Avgjørende for en eventuell offentliggjøring fra pressens side vil være hensynet til allmennheten veid opp mot hensynet til personvernet. Dette igjen vil som regel avhenge av stillingens funksjon, men også søkerens nåværende og tidligere roller.

Videre mener utvalget at søkere, i dette tilfellet klager, til kommunale lederstillinger må akseptere at det er stor allmenn interesse knyttet til deres kandidatur. Likevel reagerer utvalget på den journalistiske arbeidsprosessen, det vil si måten avisen har gått frem på. Utvalget minner om Vær Varsom-plakatens innledning «Presseetikken gjelder hele den journalistiske prosessen, fra innsamling til presentasjon av det journalistiske materialet». Slik utvalget ser det, er det god presseskikk, ut i fra omtankekravet i Vær Varsom-plakaten (VVP punkt 4.1.), å ta kontakt forut for en slik publisering som den påklagede; der avisen vet at en publisering skjer mot en persons vilje. Det betyr ikke at avisen ikke skulle kunne publisere navnet likevel, men ved en slik kontakt ville avisen foretatt en nødvendig etisk vurdering av en publisering som de visste var i strid med klagerens ønske – og dessuten gitt vedkommende et forvarsel og således dempet belastningen utvalget mener det var på å uforberedt bli konfrontert med offentliggjøringen.

Lindesnes har brutt god presseskikk.

Oslo 25. august 2015

Alf Bjarne Johnsen, Frode Hansen, Tone Angell Jensen, Øyvind Brigg,
Henrik Syse, Amal Aden, Eva Sannum

Sak 158/15

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Fredrikstad kommune mener Demokraten brøt god presseskikk da avisen på førstesiden fortalte at lederen for Tall Ships Race (TSR) i Fredrikstad hadde fått levert 15 badsturøkte lammelår hjem til sin egen bolig og at TSR tok regningen. Avisen referer til regnskapet for arrangementet.

Kommunen mener det foreligger brudd på tre punkter i Vær Varsom-plakaten; manglende saklighet og omtanke, feil tittelbruk og uetisk bildebruk. Det anføres at oppslaget indikerer at TSR-lederen har mottatt lammelårene til eget bruk, mens realiteten var at hun skulle distribuere disse som gaver til samarbeidspartnere. Dette framgår også av artikkelen inne i avisen.

Demokraten viser til at oppslaget ikke inneholder faktafeil og at det ikke er påstått konspirasjon. Det vises til at poenget med oppslaget ikke var å henge ut en enkeltperson, men å vise at et varekjøp fra en leverandør som kun selger til næringslivskunder ble levert privat. Avisen anfører også at det har vært betydelig debatt knyttet til kommunens engasjement i TSR, både i 2005 og i 2014.

Pressens Faglige Utvalg slutter seg uten forbehold til Demokratens anførsler om viktigheten av å ha en kritisk tilnærming til bruk av offentlige midler. Slik sett var avisen naturligvis i sin fulle rett til å granske og omtale regnskapet fra Tall Ships Race. Utvalget må også, slik avisen hevder, slå fast at det er helt korrekt at TSR-lederen fikk femten lammelår levert på sin private dør og at TSR tok regningen.

Slik utvalget ser det, handler imidlertid ikke klagen om hvorvidt oppslaget er korrekt, men om førstesideoppslaget har påført klageren, og i særlig grad den omtalte TSR-lederen, en urimelig belastning. Ja, lammelårene ble levert på døra. Ja, Tall Ships Race tok regninga. Men det var en helt logisk og helt plausibel forklaring på dette, fortalt av avisen selv i brødteksten inne i avisen. Vær Varsom-plakatens punkt 4.1 tilsier at pressen skal vektlegge saklighet og omtanke i innhold og presentasjon. Så har ikke skjedd i det påklagede tilfellet. Førstesiden var usaklig selv om den språklig var korrekt. Den gir en klar indikasjon på at det her har skjedd noe kritikkverdig. Hvilket det ikke har. Dette ble også forsterket av avisens bildebruk. Demokraten har brutt god presseskikk.

Oslo, 25. august 2015

Alf Bjarne Johnsen,
Frode Hansen, Øyvind Brigg, Tone A. Jensen,
Henrik Syse, Eva Sannum, Amal Aden

Sak 184/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder fire artikler i Aftenposten, papir og nett, publisert i desember 2012. I all hovedsak tok artiklene utgangspunkt i TV 2s omtale av et forskningsprosjekt som ble stanset ved Oslo Universitetssykehus (OUS), etter at angivelig to pasienter, som hadde deltatt i prosjektet, fikk alvorlige komplikasjoner og hvor Helsetilsynet nå skulle granske prosjektet, se PFU-sak 141/13. Prosjektlederen for prosjektet navngis, både prosjektlederen og OUS siteres i artiklene. Artiklene illustreres med bilder av Rikshospitalet.

Klager er Anders Cappelen på vegne av den omtalte prosjektlederen. Ifølge klager er så å si alt det TV 2 har publisert om denne saken feil, og derfor blir også Aftenpostens artikler fullstendig feilaktige. Aftenposten har heller ikke på selvstendig grunnlag kontaktet prosjektlederen, noe de ifølge klager er presseetisk forpliktet til. Det vises til sterke beskyldninger. Slik klager ser det, er det ikke presseetisk godt nok å sitere fra TV 2 eller sitere prosjektlederens uttalelser fra OUS hjemmeside. Klager mener Aftenposten ikke kan gjemme seg bak TV 2s dekning, og anfører at de samme presseetiske krav skal gjelde for stoff hentet fra andre medier. Det vises også til en leserkommentar.

Aftenposten avviser klagen og minner om den viktige retten mediene har til å sitere og videreformidle stoff fra andre medier i saker av stor samfunnsmessig betydning. Det går klart frem hvor Aftenposten har hentet stoffet fra, og Aftenposten hadde ingen grunn til å tro at TV 2s dekning var feil. TV 2 er, slik Aftenposten ser det, et betydningsfullt og vanligvis troverdig medium det er naturlig å sitere fra. Videre oppfattet Aftenposten at dette var et prosjekt i regi av OUS, og at det derfor var naturlig å ta kontakt dit, noe redaksjonen gjorde før publisering. Aftenposten ble henvist til prosjektleders uttalelser på OUS nettsider, og siterte herifra. Verken prosjektleder eller OUS har i ettertid kontaktet Aftenposten for å påpeke feil, kreve rettelser eller be om tilsvaret.

Pressens Faglige Utvalg merker seg klagers anførsler om 234 presseetiske brudd i de fire artiklene (papir og nett) klagen gjelder. Utvalget finner det imidlertid lite formålstjenlig å gå ned på et slikt detaljnivå, og mener klager gjør saken uforholdsmessig omfangsrik og uoversiktlig.

Utvalget vil på generelt grunnlag minne om mediens rett til å informere om det som skjer i samfunnet, noe som også innebærer retten til å sitere andre medier. Dette til tross; Enhver ansvarlig redaktør er ansvarlig for publiseringer i sitt medium, også i de tilfeller der det er snakk om videreformidling av stoff produsert i andre redaksjoner. Slike siteringssaker baserer seg nødvendigvis på informasjon hentet inn av opphavs-redaksjonen, og må kunne videreformidles etter en journalistisk vurdering. Avgjørende blir det at det tydelig fremgår hvor opplysningene og påstandene kommer fra, at det siteres samvittighetsfullt, og at partenes eventuelle motstridende syn kommer frem. Når redaksjonen siterer fra andre medier, kan man også velge en mindre konstaterende stil og/eller dempe identifiserende omtale.

De påklagede artiklene omhandler forhold av stor offentlig og aktuell interesse. De gjelder et forskningsprosjekt som omfattet pasienter ved OUS som var stanset, og Statens helsetilsyn vurderte saken. Slik utvalget ser det, var det naturlig og relevant at Aftenposten siterte TV 2. Utvalget mener Aftenposten ikke hadde grunn til å betvile innholdet i TV 2s publiseringer. Det vises til TV 2s kildegrunnlag, at OUS bekreftet det som hadde skjedd, og at OUS så alvorlig på saken.

På det tidspunktet Aftenposten publiserte den første artikkelen, var dette allerede en riksdekkende sak. Utvalget merker seg at Aftenposten tok kontakt med OUS forut for publisering, og ble henvist til uttalelser gitt av prosjektleder på OUS' hjemmeside, uttalelser som Aftenposten videreformidlet, og som utvalget mener bidro til å nyansere og presisere forskningsprosjektet. Etter utvalgets mening var også Aftenpostens fokus på klager noe mer dempet, og artiklene var i større grad vinklet mot Rikshospitalet, OUS og «legene».

Gitt dette utgangspunktet, og at det på publiseringstidspunktet ikke var strid om de grunnleggende faktiske forhold – forskningsprosjektet var stoppet, Helsetilsynet gransket det – samt at saken var av

stor, aktuell og allmenn interesse, mener utvalget at Aftenpostens omtale er innenfor det presseetisk akseptable.

Når det gjelder artikkelen om professoren som reagerer på formuleringene i brevet til pasientene, finner ikke utvalget grunn til å mene at denne medfører brudd på god presseskikk. Slik utvalget ser det, rettes kritikken mot sykehuset, og OUS fikk svare. Utvalget merker seg at det i denne artikkelen også formidles erfaringer fra en pasient som mener han var blitt godt informert forut for deltagelse i prosjektet.

Når det gjelder artikkelen om eventuell feilbehandling av et barn, mener utvalget at den er innenfor det presseetisk akseptable. Slik utvalget ser det, var det naturlig for Aftenposten å sitere fylkeslegen uten ytterligere kontroll av informasjon. Utvalget mener ikke at det rettes beskyldninger mot klager som i dette tilfellet skulle vært samtidig imøtegått.

I den siste innklagede artikkelen vinkles det skarpere på klager, og det faktum at han var involvert i en tidligere arbeidskonflikt ved sykehuset. Artikkelen er i sin helhet en ren gjengivelse fra TV 2, noe som tydelig fremkommer i artikkelen. Utvalget mener at Aftenposten i dette tilfellet ikke var forpliktet til selv å kontakte kirurgen, så lenge Aftenposten ikke gjorde egne tilføyelser. Det avgjørende er at Aftenposten også siterte kirurgens samtidige imøtegåelse og ga en tilstrekkelig balansert fremstilling av sakskomplekset. Utvalget mener at Aftenposten innhold og presentasjon er i tråd med Vær Varsom-plakatens krav til saklighet og omtanke, jf. VVP punkt 4.1.

Utvalget konstaterer for øvrig at verken prosjektleder eller OUS i etterkant tok kontakt med Aftenposten for å påpeke feil, kreve rettelser eller be om tilsvar.

Etter utvalgets mening, har Aftenposten ikke brutt Vær Varsom-plakatens punkt 4.14 om den samtidige imøtegåelsesretten. Ei heller at artiklene skulle inneholde slike feil og mangler at Vær Varsom-plakatens punkt 3.2 om kildebruk og kontroll av opplysninger, er brutt.

Når det gjelder den innklagede leserkommentaren, merker utvalget seg at Aftenposten beklager at denne ble publisert, og fjernet denne da PFU-klagen kom. Gitt innholdet i denne kommentaren, jf. VVP punkt 4.1, mener utvalget at Aftenposten skulle redigert eller fjernet denne tidligere, jf. Vær Varsom-plakatens punkt 4.17 «Dersom redaksjonen velger ikke å forhåndsredigere digitale meningsutvekslinger, må dette bekjentgjøres på en tydelig måte for de som har adgang til disse. Redaksjonen har et selvstendig ansvar for så snart som mulig å fjerne innlegg som bryter med god presseskikk.»

På dette punkt har Aftenposten brutt god presseskikk.

Oslo, 22. juni 2015

Alf Bjarne Johnsen, Tone Angell Jensen, Martin Riber Sparre, Alexander Øystå,
Henrik Syse, Camilla Serck-Hanssen, Amal Aden

PFU-sak 074/15

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen omhandler publiseringer i Akershus Amtstidende (Amta) på nett og papir, der det kom frem – blant annet i tittel og ingress – at en mannlig norsk statsborger var funnet død på et sted hvor homofile møtes for å ha sex. Politiet og Landsforeningen for lesbiske, homofile, bilfile og transpersoner (LLH) var sitert.

Klager er avdødes samboer som anfører at samboeren døde av et illebefinnende, og at det var irrelevant at funnstedet er en treffplass for homofile. Hun påpeker at politiet ikke anså det som relevant for etterforskningen at området var et møtested, og er derfor kritisk til at Amta koblet disse to forholdene. Klager oppgir at Amtas dekning ledet til ubehagelige spørsmål og bygdesnakk, noe som ble en ekstra belastning i sorgen. Beklagelsen som senere ble trykket i Amta, var ifølge klager bortgjemt og lite tilfredsstillende. Klager viser bl.a. til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1. om saklighet og omtanke og 4.6. om hensyn til pårørende.

Amta fremholder at politiet på publiseringstidspunktet karakteriserte dødsfallet som mistenkelig. Avisen brakte derfor opplysninger om området hvor mannen ble funnet. Det fremgikk av artikkelen at politiet ikke så dødsfallet i sammenheng med at funnstedet var et møtested. Amta beklager at etterlatte opplevde dekningen belastende, og anfører at det ble trykket en beklagelse i papiravisen på godt synlig plass få dager etter de påklagede publiseringene. Det vises også til at avisen etter hvert gikk bort fra å koble de to forholdene.

Pressens Faglige Utvalg forstår at det var ubehagelig for klager at samboerens dødsfall ble omtalt i den påklagede sammenhengen.

Utvalget noterer at dødsfallet på publiseringstidspunktet ble karakterisert som mistenkelig, og at redaksjonen derfor fulgte saken tett. Samtidig var det kjent for redaksjonen at en obduksjonsrapport pekte i retning av naturlig dødsårsak. Det var også kjent at politiet ikke så dødsfallet i sammenheng med at funnstedet var en møteplass for homofile. I lys av dette finner utvalget det underlig at Amta – i titler, forsideoppslag og ingresser – vinklet oppslagene så hardt på sexaktivitetene i området, noe som etter utvalgets syn etablerte en uforholdsmessig sterk kobling mellom dette og dødsfallet. Utvalget mener derfor at Amta i større grad burde ha vektlagt saklighet og omtanke i sin presentasjon av saken, jf. VVPs punkt 4.1., av hensyn til de pårørende, jf. VVPs punkt 4.6.

PFU registrerer at redaksjonen selv beklaget overfor pårørende få dager senere, men beklagelsen retter ikke opp det opprinnelige overtrampet fullt ut.

Amta har brutt god presseskikk.

Oslo, 26. mai 2015
Alf Bjarne Johnsen, Kirsti Husby, Frode Hansen, Øyvind Brigg,
Reidun Førde, Amal Aden, Henrik Syse

Sak 395/14

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder et innslag i NRK Urix sendt i desember 2014. Innslaget, som omhandlet boligsituasjonen for fattige i Romanias hovedstad Bucuresti, var en reportasje om en teltleir utenfor en bygning i en hovedgate i byen. Det framkom av reportasjen at personene i teltleiren var kastet ut av bygningen av de nåværende eiere, som blant annet omfattet en norsk, i reportasjen ikke navngitt, forretningsmann fra Gjøvik. Vedkommende ble intervjuet i studio etter innslaget.

Klager er den omtalte forretningsmannen. Han klager primært med grunnlag i Vær Varsom-plakatens krav om at det skal utvises saklighet og omtanke. Han mener NRK har framsatt en rekke beskyldninger mot ham på tross av at redaksjonen var kjent med at beskyldningene ikke var korrekte. Han viser til at innslaget skaper et inntrykk av at han hensynsløst har kastet beboerne på gata, mens faktum er at beboerne har fått bo sju år gratis i bygningen og at han har en rettsavgjørelse fra 2009 i ryggen når han, ved hjelp av myndighetene, har besørget utkastelse. Klager mener også det foreligger brudd på andre punkter, blant annet at NRK ikke i tilstrekkelig grad klargjorde premissene for hans deltagelse i studio etter innslaget. Klagen omfatter i tillegg et radioinnslag om samme sak.

NRK avviser klagen og viser til at det ikke er dokumentert faktafeil i det påklagede innslaget. Det bekreftes fra NRKs side at Urix-redaksjonen var kjent med klagers synspunkter på påstandene som framsettes i innslaget, og at det var derfor han var invitert til studio for å kunne imøtegå dem. Redaksjonen innser at man kunne klargjort premissene enda bedre, men avviser at det foreligger brudd på presseskikken i den forbindelse.

Pressens Faglige Utvalg vil innledningsvis, på generelt grunnlag, vise til at Vær Varsom-plakaten ikke bare er en teknisk beskrivelse av hvordan journalistikk skal være, men at presseetikken skal skape bevissthet om den maktutøvelse journalistikk er, og det inntrykk man skaper av noen eller noe ute i samfunnet ved journalistiske publiseringer.

I det foreliggende tilfellet er det et gap mellom klagers opplevelse av Urix-innslaget og det NRK mener er en korrekt fremstilling av fakta i kombinasjon med ivaretagelse av retten til samtidig imøtegåelse i studio etter reportasjen.

NRK burde ha kontaktet klageren på et langt tidligere tidspunkt i den journalistiske prosessen for å bringe på det rene hans syn på sakens fakta. Utvalget har tidligere minnet om at imøtegåelsen av faktiske opplysninger etter Vær Varsom-plakatens punkt 4.14 ikke er en pliktøvelse på slutten av arbeidet, men en del av sakens opplysning før man bestemmer seg for vinkling. Utvalget mener derfor at arbeidsprosessen og reportasjen ikke oppfyller kravene til saklighet og omtanke, jf. plakatens punkt 4.1.

NRK inviterte klager til et fyldig direktesendt intervju i programmet, og utvalget merker seg at relevante spørsmål ble stilt da. Utvalget gir imidlertid klager medhold i at spørsmålene han fikk tilsendt på forhånd, var til dels annerledes enn spørsmålene han ble stilt i intervjuet.

I reportasjen gis det etter utvalgets mening en feilaktig framstilling når det hevdes at han har kastet et antall fattige mennesker på gata «nå». Når faktum er at klageren har latt leietagerne bo gratis i huset i syv år, og at han har støtte i en rettsavgjørelse fra 2009 i ryggen før utkastelse i 2014, fremstår det som underlig for utvalget at disse sentrale faktaene – som NRK var kjent med – blir utelatt i selve reportasjen. Klageren bringer disse faktaene inn i studioinnslaget etterpå, men utvalget mener likevel at NRK i sin fremstilling av saken har satt klageren i et urettmessig kritisk lys. Utvalget viser her til kravet i plakatens punkt 4.1 om saklighet og omtanke, i dette tilfellet særlig manglende saklighet.

NRK har brutt god presseskikk.

Oslo, 28. april 2015

Alf Bjarne Johnsen, Tone Angell Jensen, Alexander Øystå, Liv Ekeberg, Henrik Syse, Reidun Førde

FOR FRAMFØRING I RELEVANT SENDETID:

«Pressens Faglige Utvalg (PFU), som er klageorgan for norske medier, mener NRK brøt god presseskikk da Urix i en sending i desember i fjor omtalte at en norsk investor hadde kastet beboere i en eiendom i Bucuresti i Romania på gata. Utvalget mener at NRK ga en feilaktig framstilling av saken og finner det underlig at redaksjonen unnlot å fortelle at investoren hadde latt beboerne bo der gratis i sju år og at domstolen hadde gitt sin tillatelse til utkastelsen. Utvalget mener at NRK satte investoren i et urettmessig kritisk lys, selv om han fikk gi sin fremstilling av saken i studio etterpå. PFU mener at NRK brøt kravet til saklighet og omtanke i Vær Varsom-plakaten.»

Sak 024AB/15

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen omhandler et leserinnlegg i Sandefjord Blad som primært problematiserte at Normisjons ledelse støttet opp om at personer i egne rekker deltok som frivillige i Israels hær. Innlegget ble ledsaget av et bilde av Normisjons barnekor, Soul Children. Bildet var tatt i en annen sammenheng, og flere barn var lett gjenkjennelige. Også Soul Children utsettes for kritisk omtale i oppslaget, og skribenten oppfordrer barnekoret til å vie palestinske barn mer oppmerksomhet.

To klagere er kritiske til oppslagets bildebruk og det de anser som en kobling mellom barna i koret og krigen på Gaza. De påpeker at redaksjonen aldri innhentet samtykke til bildebruken fra barnas foresatte, og at avisen ikke har gått ut med en offentlig beklagelse av oppslaget i etterkant. Ifølge klagerne har avisen brutt flere punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP).

Sandefjord Blad avviser at de har brutt god presseskikk. De mener at bildebruken var relevant og forsvarlig, men oppgir samtidig at de med fordel kunne ha valgt et annet bilde slik at de hadde unngått at bildebruken ble gjenstand for så mye oppmerksomhet. Videre anfører redaksjonen at det er barnekoret som organisasjon, skribenten kritiserer – ikke barna. Pressens Faglige Utvalg vil på generelt grunnlag oppfordre redaksjonene til å være varsomme når bilder benyttes i en annen sammenheng enn den opprinnelige, ikke minst når det er identifiserbare barn som er avbildet.

Utvalget kan ikke se at det påklagede oppslaget utløste retten til samtidig imøtegåelse. For utvalget fremstår leserinnleggets kritikk av Normisjon og Soul Children mer som meningsytringer enn som sterke beskyldninger av faktisk art. Utvalgets vurdering er derfor at publiseringen ikke var i strid med punkt 4.14. i Vær Varsom-plakaten.

Soul Children knyttes utvilsomt til innleggets kritikk av Normisjon, også i teksten isolert sett. Når oppslaget vurderes i sin helhet, fremgår det derfor etter utvalgets syn ikke helt klart og entydig at barna i barnekoret ikke rammes av deler av skribentens kritikk. Utvalget mener at sammenstillingen av bilde og tekst knytter barna til innskrivers anklager, som igjen berører en følsom og til tider opphetet debatt om konflikten mellom Israel og Palestina. Følgelig har utvalget forståelse for at enkelte av barna opplevde eksponeringen ubehagelig, slik det fremholdes i klagen. Til vurdering kommer det også at flere av barna er lett gjenkjennelige på bildet, og at redaksjonen ikke innhentet samtykke fra barnas foresatte. Vær Varsom-plakatens punkt 4.1. oppfordrer redaksjonene til å vektlegge saklighet og omtanke i presentasjon, mens punkt 4.8. og 4.10. henholdsvis ber pressen ta hensyn til mulige konsekvenser av å omtale barn, samt være varsom med bruk av bilder i en annen sammenheng enn den opprinnelige.

Utvalget vil gi redaksjonen honnør for at den har forsøkt å komme klagerne i møte ved å tilby å publisere en beklagelse. Men utvalget registrerer samtidig at en av klagerne ikke fant innholdet i beklagelsen tilfredsstillende.

Utvalget finner at Sandefjord Blad har opptrådt kritikkverdigg.

Oslo, 24. mars 2015
Alf Bjarne Johnsen, Tone Angell Jensen, Alexandra Beverfjord, Ellen Ophaug,
Eva Sannum, Amal Aden

Sak 221/14

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en nettartikkel i Bergensavisen (BA), der det ble satt søkelys på utelivsbransjen og hvordan blant andre politi og skattevesen har kontrollert bransjen de siste årene. Artikkelen var illustrert med et interaktivt kart som viste hvilke utesteder som hadde fått revisoranmerkninger. I tilknytning til kartet var det også satt opp en liste over eierne som hadde fått flest anmerkninger. Tittelen på listen var først «Verstingene», men ble senere endret til «Disse eierne har flest revisor-anmerkninger». I tillegg klages det på at det i en senere publisering om mulige lovbrudd i utelivsbransjen, ble lenket til den tidligere publiserte artikkelen.

Klagerne er to av de tolv som er navngitt på listen under tittelen «Verstingene». De klager via advokat. Slik klagerne ser det, har BA gjennom sine artikler på en usann måte koblet dem til svart omsetning, skattesnusk og kriminalitet, noe de aldri har vært involvert i. Derimot opplyser klagerne at de har fått revisoranmerkninger for å ha levert regnskap etter lovens frist grunnet en overarbeidet regnskapsfører. Etter klagerens mening er publiseringene spekulative, injurierende og skadelige. De mener også at BA ikke har dekning for titler, og at de skulle fått anledning til samtidig kommentar og/eller tilsvar.

Bergensavisen forklarer at bakgrunnen for artiklene er redaksjonens granskning av økonomien til 124 utesteder i Bergen, og at artiklene er basert på fakta. Slik BA ser det, har redaksjonen systematisert offentlige opplysninger og presentert disse gjennom interaktive kart med nøkkelinformasjon om hver enkelt virksomhet. BA opplyser at klagerne havnet på listen ettersom flere av selskapene klagerne eier, har unnlatt å levere regnskap etter lovens frist tre år på rad. Når det gjelder tittelen «Verstingene», innrømmer BA at den var «uheldig». Redaksjonen forklarer at artikkelen ble publisert fredag kveld, og at tittelen ble endret påfølgende natt, noe BA anser som snart. For øvrig mener BA at den nye tittelen samt hovedtittelen i artikkelen har dekning i stoffet.

Pressens Faglige Utvalg kan forstå at klagerne opplever det ubehagelig at deres navn indirekte blir koblet til mulige lovbrudd i utelivsbransjen gjennom lenkingen i den ene påklagede artikkelen. Etter utvalgets mening innebærer lenkingen imidlertid ikke det samme som at klagerne konkret blir utsatt for beskyldninger om lovbrudd. Utvalget minner i denne sammenheng om at det i nettmediene er vanlig å lenke til relaterte artikler, også når de ikke omhandler nøyaktig det samme forholdet eller temaet. Utvalget kan heller ikke se at det rettes noen direkte beskyldninger eller anklager mot klagerne i artiklenes brødtekst, og mener derfor at verken retten til samtidig imøtegåelse eller tilsvar er utløst, selv om BA med fordel kunne gitt klagerne anledning til å publisere et tilsvar.

Videre konstaterer utvalget at BAs artikler handler om bransjen generelt, ikke om klagerne spesielt, og at artiklenes innhold er basert på en rekke kilder og fakta. Klagerens navn er to av i alt tolv på en liste over eierne med flest revisoranmerkninger, en liste som er satt sammen etter en gjennomgang av offentlig tilgjengelig informasjon. Utvalget konstaterer også at det fremgår av konteksten ³ både i og under det interaktive kartet og listen ³ at bakgrunnen for at klagerne havnet på listen, skyldes revisoranmerkninger. For øvrig merker utvalget seg at det også i brødteksten fremgår at de fleste revisoranmerkningene handler om at årsoppgjør ikke er avgitt innen lovens frist eller usikkerhet vedrørende fortsatt drift. Dessuten fremkommer årsaken til revisoranmerkningene når man klikker på informasjonen om den enkelte eieren. Slik sett er omtalen faktabasert og saklig i sitt innhold.

Utvalget forstår likevel at klagerne reagerer på tittelen «Verstingene», som først var tittelen på listen der deres navn ble publisert. Samtidig registrerer utvalget at det er et faktum at klagerne havnet på listen over de som hadde flest revisoranmerkninger, og slik sett var «verstingene» i den forbindelse. Av den grunn mener utvalget tittelen ikke er direkte feil eller uten dekning, selv om utvalget er enig i at den er rammende og «uheldig», noe BA også har erkjent. I denne sammenheng merker utvalget seg at artikkelen ble publisert om kvelden, og at tittelen skal ha blitt endret i løpet av den påfølgende natta, noe utvalget mener må anses som snart, og også noe BA skal ha ros for å ha gjort.

Likevel mener utvalget at BA kunne gjort mer, og at redaksjonen skulle ha utvist noe mer omtanke i sin presentasjon i første omgang. Slik utvalget ser det, blir klagerne utvilsomt knyttet til og assosiert

med alvorligere forhold enn de selv har gjort seg skyld i, gjennom koblingen til hovedtittelen «33 millioner i svart omsetning i utelivet» og ingressen med betegnelsen «skattejuks», samt lenkingen i artikkelen som omhandler mulige lovbrudd. Utvalget viser i denne sammenheng til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, der det heter: «Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.»

Bergensavisen har optrådt kritikkverdig.

Oslo, 28. oktober 2014

Alf Bjarne Johnsen,
Alexandra Beverfjord, Øyvind Brigg, Tone Angell Jensen,
Eva Sannum, Reidun Førde, Erik Schjenken

Sak 184/14

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en bredt anlagt artikkel om barneoppdragelse i Dagbladet Magasinet, der blant andre en småbarnsfamilie var case. Hovedoppslaget var et to siders bilde av den fire år gamle gutten i småbarnsfamilien som lå henslengt i sofaen med smokk i munnen. Tittelen var «Helt sjef», og i ingressen het det blant annet at gutten på fire selv bestemmer «når han skal spise middag», og det ble spurt: «Gjør det ham dårlig rustet for voksenlivet?»

Klager er guttens mor. Hun reagerer spesielt på inngangen i artikkelen (hovedbildet, tittelen og ingressen), og mener Dagbladet her ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til gutten. Klager forklarer at sønnen hun bruker smokk når han er lei seg og at dette er en hemmelighet. Hun anfører også at Magasinets utsendte lovet å ta hensyn til dette. Klager ble derfor svært overrasket, sint og lei seg da hun så oppslaget. Hun påpeker videre at ingressen også er feil, ettersom sønnen ikke bestemmer når, men om han skal spise middag. I tillegg mener hun at Dagbladet har vinklet saken slik at fremstillingen er blitt feil; familien kjenner seg ikke igjen.

Dagbladet medgir at de kunne valgt en annerledes visuell presentasjon på oppslaget, men mener likevel at det ikke bryter med god presseskikk. Når det gjelder fremstillingen generelt, påpeker Dagbladet at klager fikk lese gjennom manus før publisering, og at hun fikk mange muligheter til å endre teksten før hun til slutt godkjente den. Avisen anfører at klager aldri ba om endring eller fjerning av passasjen der smokken nevnes, og at det heller aldri ble avtalt at dette verken skulle nevnes eller fotograferes. I tillegg viser Dagbladet til at klager har en blogg hvor hun selv omtaler og viser frem sønnen med smokk. Hva gjelder ingressen, erkjenner Dagbladet at det burde stått «om» og ikke «når han skal spise middag», men avisen kan ikke se at dette skulle innebære en belastning for gutten.

Pressens Faglige Utvalg registrerer at Dagbladet ba klager og hennes familie om å være case på bakgrunn av at klager er frilansjournalist og har en egen familieblogg, samt at hun og familien flere ganger har stilt opp i mediene i forbindelse med problemstillinger knyttet til oppdragelse og foreldrerollen. Slik sett er utvalget enig med Dagbladet i at klager fremstår som en medievant person. Samtidig vil utvalget understreke at det selvsagt er ene og alene mediets ansvar å vurdere de presseetiske aspektene ved det man til slutt publiserer. Dette gjelder ikke minst hvilke eventuelle negative konsekvenser medieomtalen kan få for barn, også når foreldrene har gitt sitt samtykke til eksponering.

Slik utvalget ser det, illustrerer også foreliggende klagesak hvor vanskelig det kan være å vite hvordan man vil bli eksponert, selv om man er en erfaren medieaktør. I denne sammenheng vil utvalget på generelt grunnlag minne om viktigheten av at mediene tydeliggjør premissene overfor kilder og kontakter. Utvalget konstaterer at klager var klar over at barna skulle være en del av artikkelen og bli avbildet, da hun takket ja til at familien kunne være case. Hun forsto også at det skulle handle om dem som foreldre og «feilene» de gjør, men det hun ikke ble orientert om, var at sønnen skulle være vinklingen (jf. Vær Varsom-plakatens punkt 3.3 om å klargjøre premissene).

Utvalget merker seg imidlertid at klager fikk anledning til å lese gjennom hele brødt teksten før publisering, ikke bare egne sitater, og at hennes innvendinger? i flere omganger? også ble imøtekommet, før hun til slutt godkjente teksten. Etter utvalgets mening viser den omfattende korrespondansen før publisering at redaksjonen har strukket seg for at klagers familie skulle bli tilfredse. Dette er rosverdig av Dagbladet, særlig med tanke på at barn er involvert. Omtale av barn stiller som kjent krav til ekstra varsomhet.

Når det gjelder hovedbildet i artikkelen, forstår likevel utvalget at klager reagerer ettersom hun forventet at Dagbladet ville ta hensyn til at situasjonen på bildet var en hemmelighet. Samtidig konstaterer utvalget at det står påstand mot påstand med hensyn til hva som faktisk ble avtalt i dette henseendet. Utvalget merker seg at passasjen i teksten som omtaler situasjonen på bildet, aldri var tema i «korreksjons»-rundene. Klager argumenterer med at hun til slutt godkjente teksten, ettersom

hun forsto det slik at bildene ville veie opp for det feilaktige og negative inntrykket hun mener teksten alene skapte.

Vær Varsom-plakatens punkt 4.8 omhandler hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barn. Slik utvalget ser det, er ikke bruken av hovedbildet i seg selv i strid med punkt 4.8.

Utvalget reagerer imidlertid, som klager, på sammenstillingen av bilde, tittel og ingress i oppslaget. Utvalget merker seg at Dagbladet har vinklet på foreldre i sin alminnelighet på Magasinets cover, men gjennom artikkelens hovedoppslag snus vinklingen slik at klagers gutt blir fokuset. Slik utvalget ser det, har avisen derved gjort ham til en illustrasjon på en problemstilling. Etter utvalgets mening bidrar videre bruken av når i stedet for om i ingressen til å vinkle på foreldrenes oppdragelse på en måte som ikke har grunnlag i saken. Utvalget mener derfor at Dagbladet burde utvist mer omtanke i sin presentasjon (jf. Vær Varsom-plakatens punkt 4.1), og at man med fordel kunne ha lagt fram bildene, tittelen og ingressen for intervjuobjektene, gitt sakens meget personlige karakter.

Dagbladet har opptrådt kritikkverdig.

Oslo, 23. september 2014

Alf Bjarne Johnsen,
Tone Angell Jensen, Martin Riber Sparre,
Henrik Syse, Reidun Førde

Sak 320/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder Brønnøysunds Avis' dekning av selskapet Bindal Initiativ AS (BIAS), et selskap som skal fremme næringsutvikling i kommunen. I tre nyhetsartikler kritiseres selskapet, det fremgår at flere ytrer mistillit til daglig leder, og i den siste artikkelen – at selskapet skal evalueres. I et leserbrev står det videre en bemerkning adressert til en navngitt lokalpolitiker – sønn av daglig leder i BIAS – om at forfatterens familie «ikke har for vane å sette i gang prosjekter, for deretter å slippe tøylene», og at de heller ikke pleier «å gå konkurs og vi ville uansett ikke hatt «magamål» til å i ettertid latt staten rydde opp i driten etter oss».

Klagerne er kona og sønnen til daglig leder i BIAS, som klager med hans samtykke. Sønnen er også lokalpolitikeren navngitt i leserbrevet. De reagerer på dekningen, og mener leserinnlegget tydelig henviser til mannens/farens konkurs, og at det omtaler denne feilaktig og krenkende. Klagerne mener videre at utsagn om mistillit i den ene nyhetsartikkelen rammes av Vær Varsom-plakatens krav om varsomhet ved identifisering, samt krav til samtidig imøtegåelse. I en artikkel om evaluering av BIAS reagerer klagerne igjen på identifisering, samt på det de anser som uaktsom bildebruk. De mener også artikkelen gir et fortegnert bilde av foranledningen til evalueringen.

Brønnøysunds Avis forstår at omtalen har vært belastende for klager, men mener publiseringene er i tråd med presseetikkenes krav, gitt at de omhandler et selskap med en offentlig rolle og finansiering. Avisen ser at omtalen av konkursen i leserinnlegget «kunne vært luket ut», men mener det ikke er åpenbart hvem kritikken rettes mot. Videre påpeker avisen at klager har fått svare for beskyldningen om at han mangler tillit i et av oppslagene, og til at dette for øvrig er å anse som en meningsytring i en løpende debatt. Avisen anser den påklagede bildebruken som saklig, og viser til klagers rolle i det omtalte selskapet, og til at han også er sitert i den aktuelle artikkelen.

Pressens Faglige Utvalg mener Brønnøysunds Avis hadde god grunn til å se nærmere på kritikken mot det lokale næringsutviklingsselskapet. Dette har heller ikke klagerne bestridt. Spørsmålet er om den enkelte publisering oppfyller Vær Varsom-plakatens krav.

Utvalget mener bruken av bildet av daglig leder i BIAS er i tråd med kravet til aktsom bildebruk, ettersom han er en relevant kilde i saken. Vedkommende må også, ifølge utvalget, tåle å identifiseres i artikler som omhandler hans rolle som forvalter av en viktig jobb i kommunen. Utvalget mener den daglige lederen gjennomgående har fått komme godt til orde og svare for beskyldninger rettet mot ham i nyhetsartiklene. At han ikke fikk svare på utsagn om manglende tillit fra en navngitt person er etter utvalgets mening akseptabelt, da dette må anses som en meningsytring. Utvalget merker seg at klager hadde svart generelt på samme kritikk i en tidligere artikkel. Også omtalen av evalueringen anser utvalget som tilstrekkelig etterrettelig.

Den omtalte daglige lederen blir imidlertid ikke konfrontert med påstandene i det påklagede leserbrevet. Det gjør heller ikke klagerne. Utvalget mener disse beskyldningene åpenbart retter seg mot klagernes familie, og at de er så sterke at de utløser retten til samtidig imøtegåelse slik den er beskrevet i Vær Varsom-plakatens punkt 4.14: «De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegåelse av de faktiske opplysninger.» Utvalget understreker at dette kravet også gjelder leserbrev. Videre viser utvalget til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, der det heter: «Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.»

Brønnøysunds Avis har brutt god presseskikk.

Oslo, 28. januar 2014

Line Noer Borrevik,
Marit Rein, Øyvind Brigg, Henrik Syse
Hadi Strømmen Lile, Alexandra Beverfjord, Eva Sannum

PFU-sak 236/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en artikkel i Sandefjords Blad (nett og papir) der kommuneadvokaten i Sandefjord uttaler at han ser det som en fordel om et varslet søksmål mot kommunen fra en søskenflokk, blir en realitet. Søksmålet dreier seg om kommunens håndtering av søsknenes barnevernsak. Kommuneadvokaten sier saken er skjevt fremstilt i media, og viser til konkret informasjon i saken om at barna ikke ønsket å tas ut av hjemmet.

Klagerne er søsknene, som viser til at avisen gjengir taushetsbelagt informasjon fra kommuneadvokaten, til tross for at de ikke har opphevet taushetsplikten. Klagerne mener avisen har brutt Vær Varsom-plakatens krav til saklighet og omtanke (4.1). Videre reagerer de over manglende anledning til samtidig imøtegåelse og tilsvarende til saken (4.14, 4.15). Klagerne viser til at deres onkel tok kontakt med avisen da den påklagede nettartikkelen ble publisert, og et møte ble avtalt mellom ham og redaksjonsledelsen påfølgende dag. Da onkelen så artikkelen på trykk i papiravisen, trakk han seg fra møtet.

Sandefjords Blad avviser klagen, og viser til at artikkelen var basert på aktuell medieomtale i NRK. Avisen vedgår at den ikke kontaktet klagerne forut for publisering, men mener den ikke hadde mulighet til å få kontakt med familien, etter at onkelen avbrøt kontakten dem i mellom. Heller ikke klagernes advokat ønsket da å kommentere saken. Det vises ellers til at avisen anser kommunen som den angrepne part i dekingen, og til at ingen av klagerne har kontaktet avisen i ettertid for tilsvarende.

Pressens Faglige Utvalg vil, som tidligere, påpeke at det ikke er utvalgets oppgave å ta stilling til publiseringens juridiske sider; det er de presseetiske aspektene ved saken utvalget skal vurdere (jf. sak 085/08). At opplysninger er taushetsbelagte i én instans, betyr ikke nødvendigvis at det medfører et brudd på god presseskikk å publisere disse. Det er innholdet i opplysningene, og hvordan de blir brukt som er avgjørende for utvalget.

Slik utvalget ser det, måtte avisen ha anledning til å bringe kommuneadvokatens utsagn om hvorfor han ser det som en fordel med rettsak. Utvalget mener imidlertid avisen måtte forstå at dette er en betent sak, og at den detaljerte gjengivelsen av hva klagerne som barn skal ha sagt om sin situasjon, trolig ville oppleves som en belastning for dem. Gjengivelsen var, etter utvalgets mening, unødig og lite omtenkfull. Det vises til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, der det heter: «Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.»

Videre mener utvalget at artikkelen bringer sterke, faktiske beskyldninger fra kommuneadvokaten mot klagerne. Dermed skulle avisen kontaktet klagerne eller deres advokat før publisering for å tilby samtidig imøtegåelse, slik det kreves i Vær Varsom-plakatens punkt 4.14.

Sandefjords Blad har brutt god presseskikk.

Oslo, 29. oktober 2013

Hilde Haugsgjerd,
Line Noer Borrevik, Henrik Syse, Hadi Strømmen Lile
Øyvind Brigg, Håkon Borud, Eva Sannum

Sak 104/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en artikkel og en video på Sunnmørspostens nettside, som viser en yrkessjåfør som kjører mot kjøreretningen i Volda sentrum under varelevering. Dekningen handler om at ulovlig kjøring er et vanlig fenomen på stedet, og sjåføren blir spurt om kjøringen. Da spør han etter hvert hvorfor journalisten stiller spørsmål, og om hun er politi. Hun svarer at hun er journalist. Sunnmørsposten brakte to dager senere en ny artikkel om saken, der lederen i det aktuelle fraktselskapet beklager kjøringen.

Klager er sjåføren. Han mener situasjonen er tatt ut av sin kontekst, ettersom konfrontasjonen skjedde halvannen time etter at han hadde kjørt ulovlig. Han mener også å ha hatt god grunn til å kjøre slik. Videre reagerer klager på at verken journalist eller fotograf tilkjennega seg. Han opplevde hendelsen som skjult fotografering. Klageren anser seg også som identifisert, ettersom bilens nummer ikke er sladdet i videoen. Klager anfører brudd på Vær Varsom-plakatens punkt 3.3 (premisser), 3.10 (bruk av skjult kamera), 4.1 (saklighet og omtanke), 4.4 (dekning for titler) og 4.7 (identifisering).

Sunnmørsposten avviser klagen, og viser til at dette er forhold av samfunnsmessig interesse, og til at en representant for et stort, offentlig eid transportselskap må tåle denne type dekning. Avisen påpeker at journalistene sto på åpen gate og filmet i det offentlige rom, og at de på ingen måte var skjult. Kameraet var heller ikke skjult da de siden henvendte seg til sjåføren, og det vises til at det tok 45 sekunder før de da fikk presentert seg. Avisen mener også at dekningen er saklig, og påpeker at klager ikke er identifisert med navn og bilde. Bilens registreringsnummer er heller ikke knyttet til klager personlig.

Pressens Faglige Utvalg mener Sunnmørsposten hadde god grunn til å se nærmere på ulovlige kjøremønster i Volda sentrum, og at avisen var i sin fulle rett til å dokumentere dette.

Utvalget finner det ikke sannsynlig at klager har vært klar over filmingen av den ulovlige kjøringen. For ham var opptaket skjult. Likevel sier utvalget seg enig med avisen i at det må være mulig å filme på åpen gate, så lenge en eventuell publisering av opptaket er i tråd med god presseskikk.

Slik utvalget ser det, er klager anonymisert for den gjengse seer, som ikke kan knytte ham til bilnummeret på lastebilen. Utvalget forstår samtidig klagers anførsel om at sitattittelen stiller ham i et ufortjent dårlig lys, og viser til Vær Varsom-plakatens krav til å vektlegge saklighet og omtanke i innhold og presentasjon (4.1).

Vær Varsom-plakaten gjelder for hele den journalistiske prosessen, og når det gjelder konfrontasjonen, mener utvalget at Sunnmørsposten har handlet i strid med Vær Varsom-plakatens punkt 3.3. Der heter det blant annet: «Det er god presseskikk å gjøre premissene klare i intervjusituasjoner og ellers overfor kilder og kontakter.» Slik utvalget ser det, burde avisen umiddelbart presentert seg, før spørsmål ble stilt. Den burde også forsikret seg om at klager var klar over hvilken situasjon han ble konfrontert med, ettersom den ulovlige kjøringen skjedde en tid forut for intervjuet.

Sunnmørsposten har brutt god presseskikk.

Oslo, 29. oktober 2013

Hilde Haugsgjerd,
Line Noer Borrevik, Henrik Syse, Hadi Strømmen Lile
Øyvind Brigg, Håkon Borud, Eva Sannum

Sak 135/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en nettartikkel og nettkommentarer i Røyken og Hurums Avis om en puddel som ble jaget av en schæfer med det resultat at puddelen ble påkjørt og drept. Artikkelen baserer seg på puddeleierens opplevelse av hendelsen. Ifølge puddeleieren stakk en ikke navngitt schæfereier fra stedet. I kommentarfeltene (både i nettavisen og på Facebook) omtales schæfereieren som hensynsløs, egoistisk og uten empati. Det oppfordres til å finne henne, banke på døra og la henne få samme behandling. Flere krever hunden avlivet og eieren straffet.

Klager er schæfereieren. Hun reagerer på artikkelens svært ensidige og ukritiske fremstilling av hendelsen, hvor det skapes et inntrykk av at dette er sannheten. Klager mener artikkelen setter henne i et svært dårlig lys og viser til de mange hatske nettkommentarene. Klager opplyser at hun ikke turte å delta i kommentarfeltet, og hun ønsket heller ikke i etterkant å stå frem med sin versjon i avisen. Klager viser til at puddeleieren antagelig var i sjokk og sorg og snakket i affekt. Det opplyses av klager at det ikke var båndtvang da episoden skjedde.

Røyken og Hurums Avis avviser klagen. Avisen opplyser at den ønsket å fortelle historien fra puddeleierens ståsted. Det vises til sitatstreker og at det tydelig fremgår av artikkelen at dette var én side av saken. Videre skriver avisen at den hadde et håp om at schæfereieren ville melde seg når saken ble publisert. Det vises til tilbud om intervju i etterkant av publiseringen, noe klager avsto. Når det gjelder kommentarene, har avisen fjernet noen. Samtidig la avisen inn en kommentar på Facebook om at en sak har alltid to sider.

Pressens Faglige Utvalg har tidligere uttalt at artikler og innslag som utelukkende formidler den ene partens syn, forsterker kravet til varsomhet i presentasjon og saksframstilling. Det vises til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, om å legge vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.

Den påklagede artikkelen dreier seg om énkildejournalistikk, hvor én part uimotsagt får komme med sterke beskyldninger mot en annen part. Selv om utvalget mener klager er godt nok anonymisert, så skulle avisen på en tydeligere måte fått frem at dette var udokumenterte påstander. At artikkelen var så énsidig vinklet, burde også utløst en større årvåkenhet fra redaksjonens side når det gjaldt kommentarfeltet. Slik utvalget ser det, lot avisen kommentarfeltet utvikle seg i retning av «en mobb», og utvalget mener avisen på et tidligere tidspunkt skulle tatt de nødvendige grep.

Til slutt mener utvalget at avisen, når den ble kjent med forholdet, skulle rettet eller på annen måte fått frem usikkerheten knyttet til opplysningen om båndtvang. Utvalget viser her til punkt 4.13.

Røyken og Hurums Avis har brutt god presseskikk.

Oslo, 27. august 2013

Line Noer Borrevik,
Øyvind Brigg, Alexandra Beverfjord, Alexander Øystå,
Henrik Syse, Eva Sannum, Hadi Strømmen Lile

Sak 096/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en nyhetsartikkel i Adresseavisen om at legene som undersøkte en avdød person, så skadene han hadde i bakhodet, men ga politiet beskjed om at dødsfallet var naturlig. Politiet slo drapsalarm etter å ha gjort egne undersøkelser. Den ene legen er navngitt. Han sier til avisen at skader ble påvist og formidlet til politiet, men at helsepersonell generelt har fokus på å berge liv og helse. I en underartikkel uttaler eksperter at få rettslige obduksjoner utgjør en risiko for rettssikkerheten. Fylkeslegen er også intervjuet, og sier at det kan bli aktuelt å se på saken. En oppfølgende artikkel fire måneder senere fastslår imidlertid at det ikke blir reist noen tilsynssak mot legen.

Klager er legen som navngis i artikkelen. Han mener artikkelen er krenkende og sjikanøs. Han reagerer på identifiseringen, samt på førstesidetittelen, og mener faktagrunnlaget for artikkelen er feil. Klager mener også at avisen har omtalt en «ikke-sak» da den senere skrev at det ikke ble reist tilsynssak mot ham.

Adresseavisen avviser klagen. Avisen mener å ha dekning for alle opplysninger i de påklagede artiklene, og viser til at klager har fått mulighet til samtidig imøtegåelse, og at han har godkjent at navnet hans ble brukt.

Pressens Faglige Utvalg vil understreke at dekning av spørsmål rundt rettssikkerhet er en viktig del av pressens samfunnsrolle, slik den blant annet er beskrevet i Vær Varsom-plakatens punkt 1.4. Her heter det innledningsvis: «Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold.» Utvalget mener Adresseavisen var i sin fulle rett til å omtale saken, og å sette den inn i en større sammenheng. Det er også, i tråd med utvalgets tidligere uttalelser, god presseskikk å følge opp artikler og gjøre publikum oppmerksom på utviklingen i et pågående sakskompleks. Slik utvalget ser det, har avisen i dette tilfellet nettopp brakt slik informasjon når den skriver at det ikke blir reist tilsynssak.

Etter utvalgets mening måtte Adresseavisen videre ha anledning til å benytte navnet til klager i artiklene. Det vises til at en lege må forventes å kunne svare for valg han tar i kraft av sitt yrke, noe klager her også får anledning til gjennom samtidig imøtegåelse. Utvalget merker seg også at klager selv hadde samtykket til bruk av navnet.

Dernest viser utvalget generelt til Vær Varsom-plakatens punkt 3.2 om kontroll av opplysninger, men kan ikke se at det her påvises faktiske feil.

Når dette er sagt, vil utvalget bemerke at det ikke er vanskelig å forstå at omtalen må ha vært en belastning for klager. Selv om en omtale ikke inneholder feil, kan den være vinklet på en måte som medfører unødige belastning for den eller de som er omtalt. Utvalget mener Adresseavisen hadde konkret dekning for titlene som er brukt, men at inngangen, særlig til artikkelen inni avisen, går svært langt i å insinuere at det var klanderverdig av de omtalte legene ikke å slå drapsalarm. Utvalget viser til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, der det heter: «Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.»

På dette punkt har Adresseavisen brutt god presseskikk.

Oslo, 25. juni 2013,

Hilde Haugsgjerd
Line Noer Borrevik, Øyvind Brigg
Alexandra Beverfjord, Henrik Syse, Reidun Førde

Sak 091/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder fem reportasjer i Se og Hør om kongefamilien: Én reportasje fra kongeparets 75-årsjubileum på Bygdøy kongsgård, to reportasjer om kronprinsfamiliens ferie til den karibiske øya Saint-Barthélemy (St. Barts), samt to reportasjer fra utenlandske magasiner gjengitt i Se og Hør, der henholdsvis kronprinsesse Mette-Marit og prinsesse Märtha Louise er intervjuet.

Klager er kongefamilien ved Det kongelige hoff, som reagerer på den massive omtalen og billedleggingen av det de anser som private gjøremål. Det vises til flere uttalelser fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), og til at også offentlige personer har krav på et privatliv, ifølge Vær Varsom-plakatens punkt 4.3. Skillet kan, ifølge klagen, ikke gå mellom offentlig og privat sted. Redaksjonelle valg må derimot ta hensyn til hvilken nyhetsinteresse hendelsen har. Særlig reageres det over publiseringen av enkelte bilder av kongebarna, som klager mener er i strid med Vær Varsom-plakatens punkt 4.8. Bildene er tatt uten at barna er klar over det. Dette gjelder også en rekke av de øvrige bildene, og klager anser at denne type fotografering er i strid med punkt 3.10 om bruk av skjult kamera. I den ene reportasjen om kronprinsfamiliens ferie på St. Barts, anføres også brudd på punkt 3.2 om kontroll av opplysninger, og det reageres over at det her ikke er gitt anledning til samtidig imøtegåelse (punkt 4.14). Gjennomgående klages det også over bruken av begrepet «Eksklusivt» i titler, noe klager mener gir inntrykk av at Se og Hør er invitert med for å formidle hendelsene til publikum. Det samme inntrykk mener klager gis når Se og Hør viderebringer intervjuer gitt til andre magasiner uten tydelig å presisere opphavet til disse artiklene.

Se og Hør avviser klagen på alle punkter, og understreker at Pressens Faglige Utvalg skal gjøre presseetiske, ikke rettslige vurderinger. Bladet mener kongefamiliens medlemmer må regne med å kunne bli avfotografert på offentlige steder og i tilknytning til store arrangementer i kongefamiliens regi. De omtalte hendelsene er, ifølge Se og Hør, klare nyhetshendelser. Hva angår reportasjenes omfang, vises det til redaktørens rett til å bestemme dette. Se og Hør viser videre til at det er lange tradisjoner i mediene for å kunne ta avstandsbilder av kongelige uten samtykke. Når det gjelder bildene fra Bygdøy kongsgård, skriver bladet at gardistene var kjent med fotografens tilstedeværelse, og det vises til at bildene av barna neppe kan ha noen negative konsekvenser for dem. Bladet avviser faktiske feil hva angår kronprinsparets feriepengebruk, men viser til at opplysningen om hvilket hus de skal ha bodd i, er rettet. Kravet til samtidig imøtegåelse er, ifølge Se og Hør, ikke utløst i reportasjen. Se og Hør har derimot åpnet for tilsvaret. Når det gjelder spørsmålet om merking og bruk av sitatsaker, skriver Se og Hør at begrepet «Eksklusivt» må kunne brukes når det er inngått avtale om eksklusiv bruk av bilder eller annet materiale. For øvrig anses siteringen av andre blader å være et opphavsrettslig spørsmål som ikke angår de kongelige, men ansvarlige utgivere.

Pressens Faglige Utvalg vil innledningsvis understreke at det er etikk, ikke juss som er utvalgets bord. Gjennomgående gir presseetikken redaktører strammere tøyler enn jussen, og utvalget er av den oppfatning at også Vær Varsom-plakatens vern av privatlivet står seg når bestemmelsene holdes opp mot gjeldende lovverk.

Utvalget har flere ganger tidligere understreket at kongefamilien, som Norges mest offentlige familie, må tåle medieomtalen utover det den selv velger. I kraft av sine roller må de kongelige også godta at deler av deres privatliv kan anses å ha nyhetsinteresse. Utvalget mener hendelsene som er omtalt i de påklagede reportasjene hadde en slik nyhetsinteresse, og at Se og Hør dermed var i sin fulle rett til å omtale dem.

I tre av de påklagede reportasjene er det gjengitt bilder som er tatt uten at kongefamiliens medlemmer var klar over fotograferingen. Utvalget vil, som tidligere, påpeke at offentlige personer vil måtte påregne å bli fotografert når de befinner seg på tilgjengelige, offentlige steder i situasjoner som påkaller offentlig oppmerksomhet. Utvalget finner det godt gjort at en offentlig strand på St. Barts, hvor det hvert år befinner seg kjente verdensstjerner som tiltrekker presse, må betraktes som et sted man vanskelig kan forvente å få være i fred for paparazzifotografer. Utvalget anser VVP punkt 3.10 om bruken av skjult kamera (i dette tilfellet) dermed som irrelevant. De publiserte bildenes karakter og reportasjens omfang vil i en slik situasjon derimot være vesentlig, og utvalget viser til at redaktørens

selsvakte rett til å prioritere og redigere ikke fritar redaksjonene for å legge vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon (punkt 4.1). Det avgjørende blir å vurdere reportasjenes nyhetsverdi og samfunnsmessige betydning, opp mot hvor langt inn i privatsfæren reportasjen går. Utvalgets flertall kan ikke se at den første reportasjen fra St. Barts, med mange fotografier av kronprinsfamilien, inkludert barn, i intime situasjoner i badetøy kan begrunnes i et berettiget informasjonsbehov.

Når det gjelder reportasjen fra Bygdøy kongsgård, mener utvalget anledningen tilsa at Se og Hør måtte ha mulighet til å dokumentere begivenhetene. Utvalget vil imidlertid, som tidligere, presisere at det kun i unntakstilfeller vil være akseptabelt å ta bilder inn på private områder uten tillatelse. Selv om Bygdøy kongsgård er eid av staten, disponeres eiendommen av kongefamilien. Den må utvilsomt anses å være utilgjengelig for offentligheten. I lys av dette mener utvalget det var uakseptabelt av Se og Hør å publisere bilder tatt inn gjennom gjerdet eller porten. At HMK Garden var oppmerksom på fotograferingen, kan her ikke sies å innebære noe samtykke fra klagers side. Det vises til Vær Varsom-plakatens punkt 4.3, der det blant annet heter: «Vis respekt for menneskers (...) privatliv.»

Utvalget mener overtrampet forsterkes av at de påklagede bildene er av barn. Det vises i den sammenheng til Vær Varsom-plakatens punkt 4.8, som selsvagt også gjelder kongefamiliens barn. Der heter det: «Når barn omtales, er det god presseskikk å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barnet.» At bildene er uskyldige i sin art, kan etter utvalgets mening ikke oppveie for den skadevirkning det kan tenkes å ha for barna at bilder tas av dem på tilsynelatende utilgjengelig grunn, uten at de er klar over dette.

De påklagede faktiske feilene fra den siste St. Barts-reportasjen utgjør, slik utvalget ser det, et brudd på Vær Varsom-plakatens krav til kontroll av opplysninger (punkt 3.2). Utvalget mener videre det skapes et inntrykk av ekstravagant pengebruk i kongefamilien, som utløser retten til samtidig imøtegåelse (punkt 4.14). Selv om utvalget registrerer at kongehuset skal ha opptrådt avvisende ved tidligere henvendelser fra Se og Hør i samme ærend, understrekes det at samtidig imøtegåelse må søkes innhentet ved enhver ny publisering. Utvalget merker seg at Se og Hør ga anledning til tilsvar, og at bladet trykket en presisering, men denne veier, etter utvalgets mening, ikke opp for det opprinnelige overtrampet. Det vises til at den kun omtaler det ene feilaktige forholdet.

Hva angår den gjentagende bruken av ordet «eksklusivt», fastslår utvalget at begrepet kan forstås på ulikt vis. Utvalget ser det imidlertid som sannsynlig at mange av Se og Hørs lesere vil forstå begrepsbruken nettopp dit hen at dette er materiale Se og Hør er alene om. Utvalget har også flere ganger påpekt at den som lar seg intervjuet i ett medium, må regne med at sitater gjengis også andre steder. Men det er god presseskikk å oppgi kilden når opplysninger er hentet fra andre medier, jfr. Vær Varsom-plakatens punkt 4.4. Dette er, etter utvalgets mening, ikke kun et opphavsrettslig spørsmål, men også et spørsmål som angår den gjengitte kilden. Utvalget mener kildeangivelsen i den påklagede artikkelen om prinsesse Märtha Louise er kritikkverdig.

Se og Hør har brutt god presseskikk.

Oslo, 25. juni 2013,
Hilde Haugsgjerd,
Line Noer Borrevik, Reidun Førde,
Eva Sannum, Camilla Serck-Hanssen

Utvalgets mindretall er enige med flertallets konklusjon når det gjelder alle forhold, med unntak av den delen som gjelder den første reportasjen fra St. Barts. Her uttaler utvalgets mindretall følgende:

Utvalgets mindretall kan forstå at klager opplever flere av reportasjene som unødig omfattende, og viser generelt til at redaktørens selsvakte rett til å prioritere og redigere, ikke fritar redaksjonene for kravet til å legge vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon (Vær Varsom-plakatens punkt 4.1). Mindretallet mener imidlertid Se og Hørs dekning er tilstrekkelig saklig. Derimot må andre, konkrete redigeringsvalg vurderes opp mot Vær Varsom-plakatens punkter.

I tre av de påklagede reportasjene er det gjengitt bilder som er tatt uten at kongefamiliens medlemmer var klar over fotograferingen. Utvalgets mindretall vil, som tidligere, påpeke at offentlige personer må påregne å bli avfotografert når de befinner seg på tilgjengelige, offentlige steder. Mindretallet finner det godtgjort at en offentlig strand på den tungt paparazzibevoktede øya St. Barts må betraktes som et sted man vanskelig kan forvente å være privat. Da vil bildenes karakter være vesentlige for utvalgets vurdering. Når det gjelder bilder av barn, skal den mulige virkningen av omtalen som sådan også vektlegges. De påklagede reportasjene fra St. Barts inneholder eksponerende bilder av de kongelige i badetøy, og utvalget forstår at det reageres over dette. Ettersom bildene i all hovedsak er tatt på en offentlig tilgjengelig strand, mener mindretallet imidlertid gjengivelsen er i tråd med kravet til å vise respekt for privatliv i Vær Varsom-plakatens punkt 4.3. Unntaket, bildet tatt av en privat båt i nærheten av andre båter, er også tilstrekkelig respektfullt, etter mindretallets mening. Det samme gjelder omtalen av barna.

Oslo, 25. juni 2013,

Alexander Øystå og Øyvind Brigg

Sak 045/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder et innslag i et samtaleprogram sendt i Radio 3 Bodø i januar 2013. I innslaget ble det harselert over Senterungdommens leder Sandra Borch. En av programdeltakerne mente at Borch burde skytes fordi hun har tatt til orde for at ulven bør utryddes. Det antydes, med hensvisning til at Borch er kortvokst, at hun ikke er tilpasset norsk fauna og ikke egnet for reproduksjon.

Klager er Senterpartiet/Senterungdommen med samtykke fra Sandra Borch. Det anføres at det ikke er utvist tilstrekkelig saklighet og omtanke, og at det ikke er vist respekt for personlige og private forhold. Dessuten vises det i klagen til Vær Varsom-plakatens punkt 1.5 om at det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker mot overgrep fra offentlige myndigheter og private foretak, og at dette også må gjelde pressen selv.

Radio 3 Bodø har beklaget innslaget direkte til Sandra Borch, tre ganger direkte på lufta og på radiostasjonens nettside. Innslaget er dessuten fjernet og personen som kom med uttalelsen har trukket seg fra programmet. Videre er det opplyst at programmet ikke lenger sendes direkte, men i opptak.

Pressens Faglige Utvalg vil innledningsvis slå fast at det er lang tradisjon for stor takhøyde når det gjelder humor og satire i norsk presse, og at personer i framskutte posisjoner må kunne akseptere å bli utsatt for harselas.

Men i det påklagede tilfellet må imidlertid utvalget uten videre slå fast at Radio 3 Bodø har passert en grense. Utvalget oppfatter at den grovt harselerende måten dette ble gjort på helt åpenbart var i strid med Vær Varsom-plakatens punkt 4.3, der det heter: »Vis respekt for menneskers egenart og identitet, privatliv, rase, nasjonalitet og livssyn. Fremhev ikke personlige og private forhold når dette er saken uvedkommende.» Det vises i tillegg til punkt 4.1, om å vise saklighet og omtanke.

Utvalget registrerer at Radio 3 Bodø på flere måter har beklaget det som skjedde og finner grunn til å berømme redaksjonen for å ha tatt hendelsen på alvor. Det opprinnelige overtrampet anses imidlertid som så grovt at det ikke oppveier det opprinnelige overtrampet.

Radio 3 Bodø har brutt god presseskikk.

Fredrikstad 28. mai 2013

Hilde Haugsgjerd
Line Noer Borrevik, Håkon Borud, Øyvind Brigg,
Eva Sannum, Henrik Syse, Georg Apenes

FOR FRAMFØRING I RELEVANT SENDETID:

«Pressens Faglige Utvalg (PFU), som er klageorgan for norske medier, mener Radio 3 Bodø brøt god presseskikk da radiostasjonen i et samtaleprogram i januar 2013 omtale lederen for Senterungdommen på en svært krenkende måte. Utvalget har registrert at radiostasjonen har beklaget innslaget på flere måter, også direkte overfor Sandra Borch selv, men finner at dette tross alt ikke oppveier det opprinnelige overtrampet.»

Sak 006/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder billedbruken i en reportasje i Stavanger Aftenblad om såkalte ekstreme nettsider. Bildet viser en jente som sitter foran en dataskjerm med en bildecollage på. Enkelte av bildene er av ansikter. I bildeteksten refereres det til en europeisk undersøkelse som viser at norske ungdommer topper statistikken over dem som oppsøker nettsider med høyrisiko innhold.

Klager reagerer med samtykke fra tre av kvinnene som er avbildet i collagen. Disse tre dukker opp i et googlesøk på ordet selvsykning, ettersom de har skrevet blogger om temaet, med ønske om å hjelpe andre. Kvinnene oppfatter det som at de fremstilles som ekstreme i artikkelen, og at de tillegges skyld. Klager mener avisen har brutt Vær Varsom-plakatens bestemmelser om saklighet og omtanke, identifisering, bildebruk, retting av feilaktige opplysninger og samtidig imøtegåelse.

Stavanger Aftenblad beklager klagernes opplevelse av saken, men mener avisen ikke har brutt god presseskikk. Det vises til at bildet er av et reelt nettsøk på ordet selvsykning, og at det ikke påstås at resultatet som fremkommer, viser ekstreme nettsider eller bilder fra slike. Videre påpeker avisen at bildene er små og i liten grad gjenkjennelige, og til at kvinnene selv, gjennom bloggene og opptredener i media, er frivillige aktører i offentligheten som må regne med å bli gjengitt.

Pressens Faglige Utvalg vil innledningsvis påpeke at treff ved et nettsøk på et bestemt uttrykk, må være å anse som en relevant illustrasjon i en artikkel om søkeuttrykket. I det påklagede tilfellet har avisen selv tatt bilde av en søkesituasjon, og bildet er gjengitt i sin rette sammenheng. Stridens kjerne er hvorvidt søkeuttrykket som har brakt frem bildecollagen er tilstrekkelig sammenfallende med artikkelens tema, eller om avisen her har opptrådt i overkant uomtenksomt. Slik utvalget ser det, er ikke svaret på dette spørsmålet åpenbart.

Utvalget finner det for det første godt gjort at bildene er av en slik kvalitet at kvinnene er identifiserbare. Som forfattere av åpne blogger må de imidlertid, etter utvalgets mening, tåle å bli gjengitt, såfremt gjengivelsen er korrekt. Dersom gjengivelsen ledsages av angrep eller sterke beskyldninger, vil for det andre Vær Varsom-plakatens krav om tilsvarende (punkt 4.15) eller samtidig imøtegåelse (punkt 4.14) gjøre seg gjeldende. Utvalget merker seg i den sammenheng at avisen har forsøkt å tilrettelegge for tilsvarende. Utvalget merker seg også at avisen har forsøkt å komme til en minnelig løsning med klager.

I den påklagede artikkelen henviser bildeteksten til en undersøkelse om nettsider med høyrisiko innhold. Denne type nettsider er det også henvist til i ingressen, og de er nærmere beskrevet i teksten. Til tross for at sammenhengen mellom bilde og tekst ikke er angitt direkte, mener utvalget avisen burde forstått at sammenstillingen kunne medføre en belastning for de avbildede. Avisen kunne med fordel presisert søket som er gjort, eller innhentet samtidig imøtegåelse fra de avbildede som er identifiserbare. En slik nyansering kunne, slik utvalget ser det, gjort bruken av bildecollagen presseetisk akseptabel. Som presentasjonen nå fremstår, kommer utvalget imidlertid til at den strider mot Vær Varsom-plakatens krav til saklighet og omtanke (punkt 4.1).

På dette punkt har Stavanger Aftenblad brutt god presseskikk.

Oslo, 30. april 2013

Håkon Borud,
Øyvind Brigg, Marit Rein, Georg Apenes,
Hadi Strømmen Lile, Amal Aden

Sak 014AB/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder informasjon om interne forhold i Radio Øst, omtalt i en sending i desember 2012. I innslaget ble det opplyst at to navngitte frivillige medarbeidere hadde måttet slutte etter uoverensstemmelser. De to medarbeiderne mener Radio Øst har opptrådt i strid med god presseskikk ved å omtale dette. De viser til manglende saklighet og omtanke, personvern og manglende mulighet til samtidig imøtegåelse.

Radio Øst kan ikke se at man har opptrådt i strid med god presseskikk, og ser derfor ikke noen grunn til å beklage at opplysningene ble gitt.

Pressens Faglige Utvalg vil på generelt grunnlag anføre at det må være forskjell på å gi nøytrale faktiske opplysninger, og å fargelegge slike opplysninger med meninger. I det foreliggende tilfellet er det åpenbart at det ligger en konflikt bak at klagerne sluttet som frivillige medarbeidere i Radio Øst. Dette benyttet radiostasjonens ansvarlige redaktør sin egen publiseringskanal til å kommentere, uten at klagerne fikk mulighet til å ta samtidig til motmæle. Utvalget finner at dette rammes både av Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, der det heter «Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon», og av punkt 4.14, om retten til å få imøtegå påstander av faktisk art.

Radio Øst har brutt god presseskikk.

Oslo, 21. mars 2013

Håkon Borud,
Eva Sannum, Alexander Øystå, Øyvind Brigg,
Alf Bjarne Johnsen, Hadi Strømmen Lile, Henrik Syse

FOR FRAMFØRING I RELEVANT SENDETID:

«Pressens Faglige Utvalg (PFU), som er klageorgan for norske medier, mener Radio Øst opptrådte i strid med god presseskikk da radiostasjonen i et program om egen virksomhet opplyste at to navngitte frivillige medarbeidere var bedt av styre og ledelse om å slutte i virksomheten etter uoverensstemmelser. Utvalget mener Radio Øst ikke har vist nødvendig omtanke, samt unnlatt å gi de to en mulighet til samtidig imøtegåelse.»

Sak 141/13

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder flere nyhetsinnslag og nettartikler publisert på TV 2, TV2.no og TV 2 Nyhetskanalen i løpet av to uker i desember 2012. Også publiseringer fra januar, februar og oktober 2013 er innklaget. Klagen gjelder også flere leserkommentarer, Facebook- og Twitter-meldinger.

Det påklagede materialet handler i all hovedsak om et forskningsprosjekt som ifølge TV 2 ble stanset ved Oslo universitetssykehus (heretter OUS), fordi minst to pasienter hadde fått alvorlige hjerneskader (hjerneblødning), etter at en hjernekirurg hadde tatt vevsprøve (biopsi) fra hjernen «kun for forskning». Vevsprøven ble tatt samtidig med at pasientene var inne til det TV 2 omtaler som en «rutineundersøkelse».

Pasientene hadde, ifølge TV 2, fått opplyst at risikoen var minimal. Skadene var ikke avvismeldt til Helsetilsynet, noe de skulle vært, men etter å ha mottatt en anonym bekymringsmelding, startet Helsetilsynet å granske prosjektet. Hjernekirurgen var professor og overlege Per Kristian Eide. Han var også prosjektleder for forskningsprosjektet.

Deler av omtalen handlet også om at OUS trykkmålte pasienter fem ganger så ofte som nabolandene. Helt unødvendig, mente utenlandske leger. Det ble vist til den risiko som slike inngrep i hjernen utgjør. Det ble opplyst at den omstridte hjernekirurgen Per Kristian Eide stod bak mange av målingene, og at han via sitt eget private firma (dPCom AS) hadde utviklet en ny oppfinnelse (programvare) til bruk i trykkmålinger. Programvaren leide Eide ut til andre avdelinger og sykehus.

Eide var i 2009 i en konflikt med sykehuset om eierskapet til denne programvaren. Sykehuset mente oppfinnelsen tilhørte det, fordi Eide hadde utviklet den i arbeidstiden. Det ble i innslagene stilt spørsmål rundt Eides habilitet og eventuelle økonomiske motiv. Et advokatfirma som bistod sykehuset i konflikten i 2009, av TV 2 omtalt som «eksterne granskere», ga råd om at Eide burde sparkes og at politiet burde se på saken, fordi han hadde drevet «butikk i butikken» og opptrådt illojalt. Partene kom imidlertid til enighet, og Eides avdeling har siden den gang brukt programvaren gratis.

Klager er Anders Cappelen på vegne av Per Kristian Eide. Deler av klagen inneholder også klagepunkter der det er innhentet nødvendig samtykke fra andre. Eide opplyser selv at han ikke fullt ut har kunnet gå inn i alt Cappelen har avdekket om denne saken og de mange påståtte presseetiske bruddene, men opplyser at han har full tillit til at Cappelen ivaretar hans interesser på best mulig måte.

Klager mener at TV 2 har drevet en kampanje mot Eide, og skandalisert ham og hans forskning gjennom nesten ett år (jf. «forskningsskandalen»). Klager vektlegger betydningen av Eides svært sentrale posisjon som både forsker og hjernekirurg, nasjonalt og internasjonalt, og at Eide har blitt utsatt for beskyldinger som må antas å være blant de groveste og mest skadelige i Norge i nyere tid, både for ham selv og den videre forskningen. Eide uttaler selv i klagen at han har følt seg hjelpeløs og rettsløs. Det vises i klagen til 70 publiseringer; 47 tv-innslag og 23 nettartikler. Selve klagen består av 52 separate klager, og det anføres 4000 brudd på god presseskikk. Det er særlig Vær Varsom-plakaten (heretter VVP) punkt 3.2 (kildebruk og kontroll av opplysninger) og punkt 4.14 (den samtidige imøtegåelsesretten) klager mener TV 2 har brutt.

Klager påstår at TV 2 har fått sin tolkningsramme gjennom anonyme kilder som har hatt et ønske om å ramme Eide på grunn av en tidligere arbeidsmiljøkonflikt ved nevrokirurgisk avdeling i 2008/09. Først etter en varslings til tilsynsmyndigheten ble problemene tatt tak i, en varslings Eide var sentral i. Klager mener TV 2s omtale bærer preg av en hevnaaksjon fra tidligere overordnede.

Klager peker på en rekke faktafeil og massiv utelatelse av sentral faktainformasjon som, ifølge klager, har ført til at så å si alt det TV 2 har publisert er misvisende og feilaktig. Spesielt gjelder det påstanden om at vevsprøven ble tatt «kun for forskning» (ifølge klager hadde vevsprøven

nytteverdi for den enkelte pasient), påstanden om at vevsprøven førte til hjerneblødning (klager mener det er umulig å vite om det var trykkmålingen, som pasientene likevel skulle gjennom, eller vevsprøven som førte til blødningene), og påstanden om at risiko var underkommunisert (klager hevder TV 2 utelot å opplyse at alle pasientene var informert, muntlig og skriftlig, om risiko, og at samtlige pasienter/pårørende hadde underskrevet på et samtykkeskjema).

Klager mener TV 2 har fremstilt pasientene som tilnærmet friske pasienter som bare skulle inn til en rutineundersøkelse (klager skriver at dette var pasienter med alvorlige hjernesykdommer og alvorlige prognoser som var innlagt for et nødvendig og planlagt operativt inngrep i hjernen, et inngrep de likevel skulle gjennom uavhengig av vevsprøven, et inngrep med risiko for blødning).

Det reageres også på bildebruken av pasienten i det første innslaget, da det skapes et inntrykk av at pasienten har havnet i koma på grunn av Eide. Det påstås at tilstanden til pasienten i desember 2012 ikke er et resultat av hjerneblødningen som oppstod i forbindelse med inngrepet alene. Det vises til pasientens sykdom. Klager opplyser at pasienten giftet seg en måned etter operasjonen.

Videre reageres det sterkt på at TV 2 ikke opplyste at forskningsprosjektet hadde vært gjenstand for omfattende vurderinger hos – og var godkjent av – Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (heretter REK), og at OUS stod oppført som ansvarlig for prosjektet. Klager mener at REK-utelatelsen fører til at Eide alene blir sittende med all «skyld». Etter klagers mening skulle mer av TV 2s kritikk vært rettet mot OUS og REK, ikke Eide. Det anføres brudd på VVP punkt 4.7, identifisering, og brudd på VVP punkt 4.5, forhåndsdom.

Etter klagers mening, har TV 2 konsekvent utelatt alle opplysninger som kunne virke balanserende og redusert omfanget av kritikken mot Eide. Det vises til VVP punkt 3.2. Klager mener TV 2 bare har snakket med kilder som hadde sterke motiver for å hevne seg på Eide, og som ikke kjente til prosjektet, mens Eide og de som faktisk kjente til prosjektet, ikke ble kontaktet. Ved å utelate nødvendig balanserende fakta, mener klager at TV 2 har kastet alle hensyn til aktsomhet, balanse og redelighet over bord. Det pekes på en ensidig og forbeholdsløs dekning, som sammen med virkemiddelbruken også bidrar til et brudd på VVP punkt 4.1 om saklighet og omtanke. Klager viser også til hva denne ensidige omtale har påført Eide av grove påstander i kommentarfeltet (herunder henvisninger til dr. Mengele).

Det reageres også på omtalen av trykkmålingene som unødvendige og omstridte. Klager mener TV 2 har skapt et inntrykk av at det gjøres flere hjernetrykkmålinger ved OUS enn det som er medisinsk forsvarlig, og at årsaken til dette er at Eide har privatøkonomiske motiver; at Eide ønsker å øke bruk av trykkmålinger slik at han tjener mer penger i sitt selskap. Klager skriver at på grunn av Eides oppfinnelse (programvare), så gjennomfører OUS bedre trykkmålinger enn andre land, en måling som gir et sikrere treff med tanke på hvem som vil ha nytte av shuntkirurgi. Dette er avgjørende fordi shuntkirurgi er forbundet med svært høy risiko (30 %). Ifølge klager ble denne måten å trykkmåle på, opplyst til TV 2 i forkant av publiseringene.

Videre anser klager TV 2s fremstilling av advokatfirmaet som «eksterne granskere», som svært belastende og feilaktig. Advokatfirmaet utførte ingen uavhengig granskning av Eide, men bistod sykehuset med advokatråd i konflikten mot Eide. I samme innslag, et innslag som ifølge klager har vært det mest belastende for Eide, benyttes opplysninger fra et juridisk posisjonsnotat Eide ikke har sett og vanskelig kan beskytte seg mot (der det påstås at han har satt sine egne personlige økonomiske interesser foran Rikshospitalets, og at han burde sparkes og eventuelt politianmeldes). Klager minner om at ledelsen Eide var i konflikt med den gang, var den samme ledelsen som var involvert i arbeidsmiljøkonflikten.

Når det gjelder den samtidige imøtegåelsesretten, hevder klager at den ikke er innfridd i noen av de 70 påklagede publiseringene. Klager viser til TV 2s metoderapport, skrevet med tanke på å vinne Skup-prisen i 2013, der det fremkommer at TV 2 hadde arbeidet med sakskomplekset i flere måneder. Ifølge klager satt TV 2 klare med en rekke innslag da redaksjonen, dagen før første publisering, kontaktet Eide. Årsaken til TV 2s hastverk var ifølge klager, som igjen viser til Skup-rapporten, at OUS' redegjørelse samme dag ble tilgjengelig via de offentlige postlistene

hos Helsetilsynet.

Klager opplyser at Eide var på ferie på Vestlandet da TV 2 ringte. Ifølge klager ble Eide overrumplet og redd. Han forsto ikke hvor alvorlig omtalen ville bli, og takket nei til tv-intervju. Eide ba TV 2 kontakte klinikkjefen eller avdelingslederen, men klinikkjefen var i Frankrike og avdelingslederen var syk. Derfor ble det forskningsdirektøren ved OUS som uttalte seg i det første innslaget. Han kjente ikke prosjektet godt nok, og derfor ble den samtidige imøtegåelsen ikke reell for Eides del, hevder klager.

Etter klagers mening skulle TV 2 anstrengt seg mer for å få Eide, eller dem Eide pekte på, til å svare. TV 2 skulle også, slik klager ser det, på en tydelig måte presentert Eide for alle beskyldninger og med deres konkrete og faktiske grunnlag. Det nevnes en rekke påstander klager mener ikke er fremlagt for Eide. Det vises også til at Eide ikke er medievant, og at han ikke hadde noen forutsetning for å mestre en slik krevende situasjon. Eide hadde i tillegg taushetsplikten å forholde seg til, skriver klager.

Etter de første publiseringene hevder klager at Eide mistet all tillit til TV 2. TV 2 var heller ikke villig til å rette opp og korrigere inntrykket som var skapt, skriver klager. Etter klagers mening hadde TV 2 bestemt seg for vinklingen og hvordan denne saken skulle være, uavhengig av hva Eide eller OUS fortalte i møter og samtaler med TV 2s journalister eller på egne hjemmesider. Det eneste klanderverdige Eide har gjort, slik klager ser det, var å ikke melde komplikasjonene til Helsetilsynet. Men Eide meldte avvikene internt, skriver klager, i den tro at meldingene ble sendt videre. Etter klagers mening samsvarer ikke denne feilen med det angrepet TV 2 har rettet mot Eide i vel ett år.

TV 2 avviser alle påstander om brudd på god presseskikk og mener klager gjennom klagens omfang, oppstyking, opplisting, (om)tolkning og oppfatning av hvordan presseetikken skal praktiseres, forsøker å presse frem brudd på god presseskikk. TV 2 avviser å ha bedrevet noen form for kampanje mot Eide, eller at redaksjonen satt klare med en rekke innslag. Ifølge TV 2 har redaksjonen stilt spørsmål når sakens utvikling ga grunnlag for det. TV 2 mener redaksjonen ikke kan felles for å ha arbeidet grundig med en sak.

TV 2 anfører også retten til å velge vinkling, og minner om at redaksjonens fokus i denne saken har vært pasientene og deres etterlatte. TV 2 ramser opp en lang rekke samfunnsmessige konsekvenser som dekningen allerede har ført til, deriblant bedret pasientsikkerhet og pasientinformasjon, noe også OUS selv har uttalt som positivt. TV 2 mener det ikke kan være noe tvil om at saken har stor offentlig interesse.

TV 2 hevder det publiserte er korrekt og avviser at TV 2 skal ha utelatt sentrale fakta i dekningen. Det vises til at prosjektet allerede var stanset, og at Helsetilsynet hadde startet gransking før TV 2 omtalte det. Videre hadde Eide selv skrevet både til Helsetilsynet og til REK at hans vurdering var at det var vevsprøven som førte til blødningene og var direkte relatert til biopsien. Eide hadde også, forut for publisering, gått over til en mindre risikofull metode for selve vevsprøvetagningen. I tillegg hadde han endret informasjonsskrivene ved at både risikoprosent og blødning nå ble nevnt eksplisitt. I begge informasjonsskrivene (nye/gamle) stod det at vevsprøvetagningen ikke ville ha noen direkte nytteverdi for pasientene på kort sikt, men komme andre pasienter til gode i fremtiden.

TV 2 viser også til at Eide selv hadde beskrevet risikoen i prosjektet som «minimal», og at informasjonsskrivet hele veien hadde opplyst at prøven ville medføre en liten tilleggsrisiko, en minimal tilleggs-skade.

TV 2 anfører at den påståtte ubalansen skyldes at TV 2 har tatt opp kritikkverdige og diskutabile forhold i reportasjene, og som Eide og OUS i mindre grad har medvirket til. Når det avdekkes kritikkverdige forhold vil reportasjer alltid oppleves som ubalanserte for den som utsettes for det, skriver TV 2 som mener klager kritiserer TV 2 med påstander om at redaksjonen burde publisert noe annen enn man redaksjonelt fant å være sentralt i de forskjellige delene av problemkompleksene. TV 2 hevder redaksjonen har tatt med det som er relevant.

Det understrekes at TV 2 aldri har omtalt pasientene som friske, men pasienter som var innlagt

til operasjon ved nevrokirurgisk avdeling. Slik TV 2 ser det, forstår publikum at det ikke er friske pasienter. At samtlige pasienter hadde alvorlig hjernesykdom er en påstand fra klager som TV 2 mener man ikke kan ta stilling til. TV 2 minner klager om at en hjerneblødning er en alvorlig skade.

Når det gjelder omtalen av rutineundersøkelsen, vises det til at Eide og OUS selv har omtalt trykkmålingene som «standard prosedyre» og «et rutinemessig inngrep», og at de hele veien har uttalt at det ikke har forekommet blødninger eller komplikasjoner ved bruk av trykkmålinger. TV 2 mener at et inngrep som gjøres hundrevis av ganger hvert år uten uhell må være en rutineundersøkelse for de som utfører den. At Eide og OUS nå i etterkant har funnet ut at trykkmålinger likevel har ført til alvorlige komplikasjoner, kan TV 2 ikke lastes for. TV 2 mener det publiserte ikke kan forstås dit hen at trykkmålingen og biopsien ikke ble tatt samtidig. Klager legger til grunn en begrunnet enighet om at alle trykkmålinger var nødvendige, hvorvidt det var nødvendig å trykkteste alle de man tok biopsi av, har ikke TV 2 grunnlag for å si noe om, skriver TV 2.

Om informasjonen rundt risiko, skriver TV 2 at et vesentlig poeng i TV 2s dekning er nettopp uklarheten ved innholdet i den informasjonen som var gitt pasientene i forkant av operasjonen. TV 2 viser til at det ikke er noen dokumentasjon – utover det skriftlige informasjonsskrivet- om hva som var innholdet i informasjonen og hvordan denne ble gitt – og forstått – av pasientene.

At prosjektet var godkjent av REK, mener TV 2 er selvsagt, da all forskning som gjøres på mennesker i Norge er REK-godkjent. TV 2 mener man naturlig må anta at publikum legger til grunn at forskning som drives er godkjent, noe annet hadde vært oppsiktsvekkende. TV 2 peker også på at REK-godkjenningen ble omtalt, og det stilles spørsmål ved denne godkjenningen.

TV 2 mener klager driver med en form for etterrasjonalisering, både hva gjelder vevsprøvens nytteverdi, årsaken til blødningene og risiko ved bruk av trykkmåling. Hva gjelder trykkmålingene mener TV 2 at man må anta at nabolandene er kjent med Eides og dPComs produkter, og det vises til hva klager selv skriver, at de påståtte fordelene ved Eides målinger ennå ikke er erkjent av de fleste nevrokirurger og anestesileger.

Hva gjelder advokatfirmaet, er det utvilsomt eksternt, skriver TV 2. Videre mener TV 2 det ikke kan være feil å bruke formuleringen «granske» om undersøkelsene advokatfirmaet gjorde. Det kommer tydelig frem, slik TV 2 ser det, at advokatfirmaet bistod sykehuset i den pågående konflikten mot Eide. De ga råd som sykehuset ikke fulgte, noe innslaget informerer om. Advokatfirmaet benekter ikke eksistensen av de dokumenter som omtales i innslaget. Det vises ellers til at alle påstander og opplysninger som fremkom i innslaget, ble fremlagt for Eide i god tid før publisering. Det vises også til et møte mellom TV 2 og Eide/Eides advokat i forkant av publiseringen, samt korrespondanse etter dette.

Hva gjelder de aktuelle meningsytringene, mener TV 2 at de spørsmål som stilles, må ligge innenfor ytrings- og diskusjonsfriheten. Videre vises det til Eides rolle, ansvar og sentrale posisjon i forberedelsene, trykkmålinger, prøvetaking og informasjon til tilsynet. Han tok alle operasjoner og biopsier selv. TV 2 mener det var nødvendig å identifisere ham fordi en rekke pasienter hadde deltatt og hadde behov for å bli informert. Også pårørende var sterkt berørt. Det opplyses også at pårørende til de skadde i etterkant ikke ble informert om biopsien og hva Eide hadde skrevet til tilsynet. Det var TV 2 som opplyste dem om dette. Det vises til at de i ettertid også har fått pasientskadeerstatning. Det anføres at saken heller ikke var på et tidlig tidspunkt, og Eides rapporter var journalført hos myndighetene.

Når det gjelder VVPs punkt 4.14, retten til samtidige imøtegåelse, anfører TV 2 at redaksjonen tok kontakt med Eide da det var naturlig å ta kontakt. Det vises også til at Eide, da TV 2 tok kontakt, var godt kjent med saken. Det var han som nylig hadde skrevet redegjørelsen til tilsynet. Det vises også til at selve redegjørelsen var gjort offentlig tilgjengelig. TV 2 skriver at dersom forskningsprosjekter og sentrale forskere ikke tåler mediens lys, kan ikke det være mediens problem, men de aktuelle forskningsinstitusjoners og forskernes. Slik TV 2 ser det, måtte det forventes at en av Norges mest erfarne nevrokirurger kan svare for seg. Det vises også til at Eide har egen advokat og en stor kommunikasjonsavdeling i ryggen.

TV 2 mener videre at Eide godt forsto alvoret da han ble kontaktet og hevder alle vesentlige problemstillinger ble forelagt ham. TV 2 mener gjengivelser av det Eide selv har skrevet i dokumentene, ikke kan oppfattes som sterke beskyldninger som Eide skulle ha krav på å imøtegå. TV 2 forstår heller ikke at Eide skulle være krenket av at TV 2 gjengir informasjon som Eide selv har gitt til tilsynet og andre.

TV 2 hevder redaksjonen ville ha ventet med publiseringene om Eide hadde bedt om det, men det gjorde han ikke. Det vises til at han i stedet pekte på sine overordnede ved OUS, og TV 2 tok kontakt dit og intervjuet dem man hadde blitt enige om. OUS ba etter hvert om at all kommunikasjon skulle gå gjennom dem, fordi Eide ønsket å bli skjermet. TV 2 mener at det må forventes at OUS stiller opp og svarer på et prosjekt som nylig var redegjort for overfor tilsynet. TV 2 ba likevel OUS informere Eide om TV 2s publiseringer, redaksjonens spørsmål og ønsker om svar.

Eide avviste imidlertid ethvert intervju, og ba også TV 2 om ikke å referere fra telefonsamtalen og fra møtet som Eide og advokaten hadde med TV 2 den 18. desember 2012. Slik TV 2 ser det, har Eide hele veien fått alle muligheter til å imøtegå alle beskyldninger, og vært åpne for etterfølgende tilsvarende, men Eide har selv takket nei. Det vises til vedlagt korrespondanse mellom TV 2, Eide, Eides advokat og OUS. TV 2 har heller ikke mottatt noen konkrete faktakorreksjoner, og hørte ikke noe fra Eide før denne PFU-klagen ble varslet seks måneder etter første publisering. Det reageres også på klagers fremstilling av Eide som den svake part. Ved å avvise å delta i debatten hindrer både Eide og OUS en viktig prinsipiell debatt om en sak av stor allmenn interesse, og som også angikk mange pasienter, som ikke en gang visste at det hadde blitt tatt vevsprøve av dem, skriver TV 2.

1. Avgrensninger og avklaringer

Pressens Faglige Utvalg konstaterer at klagen er ekstraordinær både med hensyn til omfang og detaljeringsgrad. Klager ønsker at utvalget skal behandle 52 separate klager. Utvalget vil imidlertid behandle klagen på vanlig måte; det vil si som én klage som inkluderer mange ulike artikler og innslag innenfor samme sakskompleks, publisert på ulike plattformer i regi av TV 2.

Slik utvalget ser det, gjør klager saken unødvendig komplisert, uoversiktlig og tidskrevende. For eksempel anføres det 25 presseetiske brudd i én Facebook-melding og 4000 brudd totalt. For å kunne ivareta en forsvarlig presseetisk vurdering, mener utvalget det er naturlig å se publiseringene i en sammenheng og vil derfor legge en mer helhetlig tilnærming til grunn. Utvalget kommer derfor ikke til å svare opp 4000 påståtte brudd.

2. Publiseringstidspunktet og avklaringer

PFU er ingen sannhetskommissjon. Det er opp til helsemyndighetene å vurdere forsvarligheten i den helsehjelp og forskning som er utført. PFU vurderer publiseringene med utgangspunkt i hva som var kjent, eller burde vært kjent, for TV 2 på publiseringstidspunktet, opp mot Vær Varsom-plakaten. Hva partene fremskaffer av informasjon i ettertid, som for eksempel nye undersøkelser, vurderinger fra sakkyndige eller Helsetilsynets avgjørelse, vektlegges ikke i den presseetiske vurderingen.

PFU skal vurdere hvorvidt TV 2 hadde god nok grunn til å publisere det de publiserte da de publiserte det, og om måten TV 2 gjorde det på, var i tråd med Vær Varsom-plakatens krav til innsamling og presentasjon av det journalistiske materialet.

3. Samfunnsoppgaven

Utvalget vil innledningsvis understreke den rett mediene har til å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold, jf. Vær Varsom-plakatens punkt 1.4. Pressen har også et spesielt ansvar for å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter eller andre, jf. Vær Varsom-plakatens punkt 1.5.

De påklagede publiseringene gjaldt et forskningsprosjekt som var midlertidig stanset da TV 2 startet sine publiseringer; tre pasienter hadde fått alvorlige komplikasjoner, Helsetilsynet var alarmert, Eide hadde redegjort for det han selv mente var årsaken til komplikasjonene, og som følge av det hadde han endret både metoden for prøvetagningen og informasjonsskrivet til pasientene.

Videre opplyste TV 2 om trykkmålingspraksisen ved OUS og mulige habilitetskonflikter vedrørende Eides utvikling, eierskap og salg av utstyr til trykkmåling. Problemstillingene rundt eierskapet til utstyret var en kritikk som var kjent internt i systemet og håndtert. TV 2 hentet med andre ord frem i lyset og formidlet et sakskompleks som allerede var etablert, men ikke kjent for seerne.

Utvalget mener den påklagede omtalen er av betydelig offentlig og allmenn interesse, og at TV 2 var i sin fulle rett til å sette et kritisk søkelys på de ulike forholdene og på Eides rolle som prosjektleder, forsker, lege og næringsdrivende.

4. Identifiseringen

Å bli utsatt for et kritisk søkelys vil naturlig nok oppleves både ubehagelig, og ofte også urettferdig. Presseetikken er ikke ment å beskytte det kritikkverdige, men det er vesentlig at mediene yter den utsatte og kritiserte rettferdighet. Et sentralt punkt i presseetikken er hvorvidt mediene skal identifisere den som omtales i forbindelse med klanderverdige forhold (VVP punkt 4.7).

Utvalget registrerer at TV 2 var klar over at prosjektet var vurdert som forsvarlig og godkjent av både REK og Personvernombudet/OUS. OUS stod oppført som forskningsansvarlig. Av den grunn mener utvalget at TV 2, spesielt i de første publiseringene, i større grad kunne rettet kritikken, også mot OUS og REK.

Samtidig er utvalget enig med TV 2 i at Eide som prosjektleder bærer hovedansvaret. Som klagen viser står Eides kunnskaper og erfaringer helt sentralt i forberedelsene og gjennomføringen av prosjektet. Det var han som gjennomførte alle operasjoner og biopsier, og det var han som ga informasjon til Statens helsetilsynet i etterkant av komplikasjonene. Eide hadde også ansvar for å melde avvik direkte til Helsetilsynet, noe som ikke ble gjort.

Tidligere har utvalget påpekt at personer i betrodde stillinger eller verv, deriblant leger, må akseptere at offentligheten får kjennskap til at de er innblandet i klanderverdige forhold av betydning for utøvelsen av stillingen. Gitt beskrivelsen i klagen, av Eides sentrale posisjon nasjonalt og internasjonalt, og Eides rolle som leder, lege og forsker, mener utvalget at det er klart at han besitter en tillit og et ansvar som innebærer at han må tåle et offentlig søkelys på seg og virksomheten. Gitt sakens karakter og Eides sentrale posisjon i TV 2s dekning, mener utvalget at identifiseringen var berettiget.

Utvalget legger også vekt på hensynet til pasientene som hadde deltatt i forskningsprosjektet. Slik utvalget ser det, var det etablert en utydighet omkring informasjonen gitt til pasientene. Utvalget mener derfor at det var nødvendig for denne pasientgruppen, og deres pårørende, å vite hvilket prosjekt det dreide seg om.

Til tross for Eides sentrale posisjon, merker utvalget seg at identifiseringen av Eide likevel var dempet; få headlines, innannonseringer, titler og ingresser var spisset med navn og bilde. Også graden av identifisering avtok utover i dekningen. I publiseringene fra oktober 2013 er ikke Eide navngitt.

Utvalget kan heller ikke se at TV 2 bedrev noen form for forhåndsdomming jf. VVP punkt 4.5. Det går tydelig frem av publiseringene at dette er et forskningsprosjekt som Helsetilsynet har til vurdering. Videre fremkom det tydelig at OUS mener trykkmålingspraksisen er forsvarlig. Det er også tydelig at den tidligere konflikten med Rikshospitalet er avsluttet.

5. Vinklingen

Selv om utvalget vil understreke TV 2s rett til å velge en vinkel, et ståsted å se en sak fra, som i dette tilfellet pasientene og deres pårørende, så minner utvalget om at vinkling og dramaturgi ikke må gå på bekostning av andre presseetiske krav som kildevalg, kildebredde, opplysningskontroll, saklighet og omtanke, etc.

Slik utvalget ser det, er de påklagede publiseringene skarpt vinklet, og de rammer Eide hardt, for eksempel når TV 2 bruker formuleringer som «Skandaleprosjektet» i sin dekning. Utvalget

viser også til de særlig sterke emosjonelle bilder, spesielt i det første innslaget den 6. desember 2012. Det samme gjelder det sterke personfokuset og den rammende omtalen i innslagene den 19. og 20. desember 2012.

Samtidig mener utvalget at det kritikkverdige i saken i seg selv er å oppfatte som belastende, og utvalget minner om at mediene ikke har noen presseetisk forpliktelse til å balansere negative forhold med mulige positive. Dersom saken tilsier kraftig kritikk, skal resultatet i det publiserte også samsvare med dette.

Spørsmålet er om TV 2, gjennom sine publiseringer, har påført Eide en unødig belastende og skadelig publisitet, i betydningen; er det et misforhold mellom det kritikkverdige og det publiserte; er publiseringene overspilt? Har man arbeidet grundig i innsamlingen av fakta? Har man vært kritisk til kilder og kildevalg? Har man tilstrebet bredde i kildevalget? Har man trukket inn alle vesentlige fakta? Har den som angripes fått en reell imøtegælsesrett?

6. Den samtidige imøtegælsesretten – 4.14.

Det er ingen tvil om at VVPs punkt 4.14, den samtidige imøtegælsesretten, er utløst for Eides del.

Utvalget konstaterer at TV 2 tok kontakt med Eide forut for publisering. Etter utvalgets mening går det tydelig frem av den 45-minutters lange telefonsamtalen, at TV 2 ønsket Eides samtidige imøtegælsesrett. Han ville imidlertid ikke uttale seg, og henviste TV 2 til sine overordnede. De Eide pekte på, var imidlertid på ferie og syke, og det ble forskningsdirektøren som stilte opp.

Pressens Faglige Utvalg mener at TV 2 har brutt Vær Varsom-plakatens punkt 4.14 her. Dette fordi TV 2 ikke på en klar og tydelig måte i denne første telefonsamtalen presenterte Eide for det konkrete innholdet i beskyldningene. Utvalget viser spesielt til kritikken fra utenlandske eksperter, intervjuene med pårørende på vegne av de pasientene som hadde fått hjerneskader, og påstanden om at det handlet om en rutineundersøkelse. Utvalget mener at Eide ikke forsto alvoret i det som dagen etter ble publisert, og mener derfor at imøtegælsesretten verken ble fair eller reell.

Som følge av bruddet på 4.14. mener utvalget at saksfremstillingen er preget av en gjennomgående kritisk tilnærming som i for liten grad bidrar til å opplyse saken også fra et annet ståsted. Utvalget viser her til det presseetiske påbudet om å informere den angrepne part, slik det er formulert i 4.14 veilederen: «Den angrepne skal klart og tydelig bli presentert for det konkrete innholdet i beskyldningene».

DISSENS: Tone Angell Jensen og Alexander Øystå mener Eide ble presentert for alle vesentlige påstander i telefonsamtalen, jf. VVP punkt 4.14 «De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidige imøtegælsesrett av faktiske opplysninger», og at Eide forsto alvoret i det som skulle publiseres.

Mindretallet legger avgjørende vekt på at det TV 2 ønsket svar på, var kjent og aktuelt stoff for Eide, noe han nylig hadde redegjort for til Helsetilsynet. Mindretallet viser til at Eide valgte å overlate sin imøtegælsesrett til personer i ledelsen ved OUS, og mindretallet mener TV 2 hadde god grunn til å tro at partene var enige om at det var forskningsdirektøren som skulle uttale seg.

Mindretallet merker seg også at TV 2 ikke mottok noen reaksjoner i etterkant når det gjaldt praktiseringen av imøtegælsesretten før denne PFU-klagen ble varslet seks måneder senere, og at hverken Eide eller ledelsen ved OUS gjorde tilstrekkelig for å opplyse saken.

I den videre dekningen viser utvalget til TV 2s mange forsøk på å få Eide til å delta. I enkelte innslag og artikler svarer Eide via e-post og OUS' hjemmeside. I andre innslag og artikler uttaler overordnede seg. Selv om TV 2 i enkelte innslag og artikler ikke har nevnt spesifikt at Eide ikke ville kommentere, så mener utvalget at i en slik løpende debatt som den påklagede, fremstår det som tydelig for publikum at Eide er forespurt, men har takket nei. Utvalget merker seg at Eide ikke har vært alene om å håndtere TV 2s spørsmål, men har hatt egen advokat og en relativt stor kommunikasjonsavdeling til å bistå med vurderingen av imøtegælsesretten.

Ut ifra dokumentasjonen forelagt utvalget i tilsvarsrunden, fremstår det derfor som tydelig for utvalget at Eide ikke har hatt noe ønske om å medvirke eller delta i noen debatt omkring forskningsprosjektet, trykkmålingene eller eventuelle rollekonflikter. Utvalget viser i denne sammenheng til siste del av punkt 4.14: «Debatt, kritikk og nyhetsformidling må ikke hindres ved at parter ikke er villig til å uttale seg eller medvirke til debatt.»

Å ikke stille opp og svare på konkrete spørsmål i pågående debatt av stor offentlig interesse, men i stedet avholde møter og samtaler med journalister hvis innhold ikke skal siteres, mener utvalget gjør opplysning av saken vanskeligere. Det samme må sies om klagers påstander om at artikler på OUS' hjemmesider uten videre skal oppfattes av TV 2 som samtidige imøtegåelser.

Gitt den åpenbare interessen de omtalte forholdene hadde i offentligheten, er utvalget forundret over den unnfallesheten som OUS har vist i denne saken. Etter utvalgets mening burde en offentlig institusjon som OUS mer aktivt bidratt til å belyse saken, og dens nyanser.

7. Kilder og opplysningskontroll – 3.2.

Ut ifra det som fremkommer i tilsvarsrunden, mener utvalget at TV 2 i stor grad har basert sin dekning på skriftlig dokumentasjon som TV 2 på publiseringstidspunktet hadde grunn til å tro var etterrettelig. På publiseringstidspunktet hadde TV 2, etter utvalgets mening, god grunn til å hevde at vevsprøven førte til hjerneblødning, at vevsprøven ble kun tatt til forskning, og at pasientene hadde fått opplyst at risikoen skulle være minimal.

Gjennom klagen ser utvalget at enkelte unøyaktigheter (for eksempel minimal versus liten risiko etc.) forekommer i løpet av dekningen. Utvalget har forståelse for at medisinsk forskning på dette nivået medfører kompliserte detaljer, og at det kan oppfattes som urimelig at detaljene ikke ytes rettferdighet i møte med journalistikk som er rettet mot et stort publikum. Etter utvalgets mening vil det journalistiske språket nødvendigvis fravike noe fra det medisinske, men utvalget mener TV 2 har bidratt til å gjøre materialet forståelig for et bredt publikum. Det avgjørende er at unøyaktighetene ikke er av et slikt alvor og omfang, at det er et brudd på god presseskikk.

Gitt Eides sentrale posisjon i dekningen, ser imidlertid utvalget at Eides fravær påfører publiseringene en svakhet. Selv om utvalget mener at TV 2 måtte kunne omtale hva som hadde skjedd uten Eides deltakelse, må det ikke medføre at man utelater nødvendige nyanser og motforestillinger, i alle fall ikke når Eides ståsted er kjent for TV 2 på forhånd.

Utvalget mener TV 2 i den første publiseringen, gitt de alvorlige beskyldningene av faktisk art og Eides fravær, i for stor grad utelot å referere informasjon de hadde tilgjengelig og som ville bidratt til å veie opp for Eides fravær. Utvalget vil understreke at imøtegåelsesretten, kontradiksjonen, ikke bare handler om å ivareta hensynet til den angrepne, men også om hensynet til publikum, jf. følgende poeng i 4.14-veilederen: «Den som angripes har altså rett til å forsvare seg samtidig med at angrepet publiseres, på samme måte som publikum har krav på samtidig å bli kjent med hva den angrepne har å si til sitt forsvar.»

For eksempel var TV 2 klar over at prosjektet var vurdert forsvarlig og godkjent av regional etisk komite (REK), og også godkjent av Personvernombudet/OUS. OUS stod oppført som den ansvarlige for studien. Videre visste redaksjonen at det ikke var gjort inngrep i hjernen bare på grunn av vevsprøven, men at vevsprøven ble tatt samtidig med et inngrep pasientene likevel skulle gjennom, et inngrep TV 2 noen dager senere omtalte som risikofullt. TV 2 var også klar over, ut ifra Eides redegjørelse, at Eide selv hevdet pasientene var orientert om risiko, både muntlig og skriftlig, og at prosjektet var basert på informasjonsskriv og samtykke fra pasientene. Videre visste TV 2 at Eide mente at pasientgruppen som deltok i prosjektet, var pasienter med alvorlige hjernesykdommer og dårlig prognose.

Utvalget mener TV 2 i den første publiseringen i for stor grad opptrådte ensidig i sin utvelgelse av kildemateriale, og bevisst utelot vesentlige opplysninger som kunne belyst saken bredere, jf. Vær Varsom-plakatens punkt 3.2, om å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. Hadde TV 2 i den første publiseringen tatt med mer av den ovenfor nevnte informasjonen, ville heller ikke

kritikken av prosjektet gått så skarpt på Eide som person.

Etter utvalgets mening, gjelder dette bruddet på Vær Varsom-plakatens punkt 3.2 de første publiseringene, tv og nett, torsdag 6. desember 2012. Men også i en studiodebatt morgenen etter, den 7. desember 2012, mener utvalget at punkt 3.2 er brutt ved at sterke påstander fra kilder i studio; påstander om mulige lovbrudd og uttrykket «friske hjerner», ikke veies opp eller korrigeres. I dette tilfellet mener utvalget at programleder skulle bidratt mer aktivt for å nyansere inntrykket, all den stund TV2 ikke hadde lyktes med å få noen som kunne representere klageren eller OUS i studio.

Etter hvert bringer imidlertid TV 2 informasjon inn i debatten som belyser saken bredere, herunder at OUS hevder at pasientene var informert om risiko, og at prosjektet var kvalitetssikret internt og godkjent av REK. Informasjonsskriv og samtykkeskjema ble dagen etter diskutert, og REK ble kritisert. Det fremkom dessuten at det ikke ble gjort inngrep i pasientenes hode kun for forskning, og at pasientene var informert om en mulig tilleggsskade. Også pasientenes sykdommer og alvorlige prognose ble bragt inn i dekingen.

Slik utvalget ser det, må en skjevhet i kildevalget også til en viss grad tilskrives hvordan Eide og OUS valgte å forholde seg til denne debatten. I en sak av betydelig, offentlig interesse påhviler det også Eide og OUS et ansvar å aktivt bidra til at saken blir opplyst for et bredt publikum (jf. siste ledd i VVP 4.14). Utvalget mener Eide og OUS hadde gode forutsetninger og fikk mange muligheter til å komme på banen for å diskutere forskningsprosjektets forsvarlighet og vurderingene som lå bak denne type forskning, uten å bryte med lovpålagt taushetsplikt overfor pasienter.

8. Videre dekning – omfanget og nye vinklinger

TV 2s dekning strekker seg over tid, og utvalget kan forstå at Eide opplevde dekingen som massiv. I flere dager ble det publisert stadig nye innslag og artikler om saken, der en rekke opplysninger, beskyldninger og belastende bilder ble gjentatt, og nye vinklinger og tema ble presentert. Utvalget vil minne om nødvendigheten av å være seg bevisst hvordan en slik omfattende mediedekning kan oppleves for enkeltpersoner, og faren for at dekingen får en dramaturgisk slagside som ikke står i forhold til det klanderverdige. Spesielt viktig blir dette når den angrepne er delvis fraværende. Slik utvalget ser det, kunne TV 2 i større grad gjort valg som på en bedre måte hadde veid opp for Eides fravær.

Videre vil utvalget minne om at redaksjoner må sørge for at relevant informasjon ikke blir utelatt på bekostning av vinklingen som er valgt.

Når det gjelder trykkmålingsinnslaget den 11. desember 2012, så mener utvalget at TV 2 kunne gjort mer for å forklare hvorfor OUS trykkmåler mer enn nabolandene, og at det også finnes gode grunner til å trykkmåle slik OUS gjør. Etter en samlet vurdering finner utvalget likevel omtalen å være innenfor det akseptable.

Også når det gjelder omtalen den 18. februar 2013, som gjelder pasienter som påstår at de ikke ante noe om risiko, faller utvalget etter en samlet vurdering ned på at dette ikke er brudd på god presseskikk. Utvalget mener at når kilden ønsker å kommunisere via epost, skaper dette en skjevhet i kildetilfanget. TV2 hadde her valgt å korte ned teksten som var ment som den samtidige imøtegåelsen, fra både klageren og fra ledelsen ved OUS. Dette endret meningsinnholdet noe i begge uttalelsene, og utvalget mener TV 2 i denne situasjonen burde inkludert hele teksten i den i utgangspunktet korte imøtegåelsen. Likevel innebærer ikke dette i denne sammenheng en presseetisk overtramp, siden det vesentligste i imøtegåelsen er kommet med.

Innslaget den 19. desember 2012, som gjelder en tidligere konflikt mellom Eide og Rikshospitalet, finner utvalget særlig rammende. Her må TV 2 være oppmerksom på at det personlige fokuset er hardt. Det opplyses at et advokatfirma ga råd om at Eide skulle sparkes og muligens straffes.

Også Eides rolle i forskningsprosjektet omtales samtidig. I en slik sammenheng mener utvalget at TV 2 skulle vært mer varsomme, og at TV 2 gikk for langt og brøt Vær Varsom-plakatens

punkt 4.1 om å legge vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon. Utvalget viser blant annet til omtalen av advokatfirmaet som «eksterne granskere».

DISSENS: Mindretallet i utvalget (Tone Angell Jensen, Alexander Øystå og Amal Aden) mener omtalen ikke innebærer et brudd på god presseskikk og at det tydelig fremgår av innslaget at advokatfirmaet bistod sykehuset i konflikten. Mindretallet legger også avgjørende vekt på at Eide (OUS) i god tid i forkant av publiseringen ble forelagt hva som skulle publiseres og refereres. Sykehuset uttalte seg, og Eides e-post ble lest opp. Videre at omtalen er av stor allmenn interesse og at Eide i lys av konflikten med sykehuset og ulike roller som næringsdrivende, forsker og lege må akseptere et kritisk søkelys.

Dagen etter, 20. desember 2012, i et studointervju med Petter Gottschalk, i etterkant av en redigert versjon av innslaget omtalt over, fortsetter det harde angrepet mot Eide. Utvalget registrerer at i den redigerte versjonen kuttet Eides uttalelser gitt i e-post, jf. VVP punkt 4.14. Selv om det påklagede intervjuet dreier seg om viderefremføring av intervjuobjektets synspunkter, mener utvalget at redaksjonen i langt større grad skulle bidratt til å veie opp og nyansere noen av de svært harde påstandene som kom mot Eide ettersom han selv ikke var tilstede for å forsvare seg.

Utvalget mener dette innslaget ble unødig krenkende, utover det utvalget mener Eide må akseptere, og at TV 2 brøt kravet i VVPs punkt 4.1, om å legge vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon. Her vil utvalget igjen peke på programleders viktige rolle, både for å minne publikum om at den angrepne ikke er til stede for å forsvare seg, og for å bringe inn eventuelle opplysninger/momentene som kan være egnet til å nyansere inntrykket som skapes/fremstillingen av forholdet.

9. Leserkommentarer

Utvalget reagerer også på at to leserkommentarer i kommentarfelt under to nettartikler ikke ble fjernet eller redigert. Det gjelder kommentaren «Hvem er Norges svar på Dr. Mengele?» under nettartikkelen den 17. desember 2012, og kommentaren «Eide har nødvendig tatt prøver av frivillige testpersoner for å fremme salg av eget utstyr som han tjener millioner på [...]Eide svindler pasienter som forsøkskaniner, [...] Ofrene burde saksøke Eide og hans selskap for svindel og løgn på noen milliarder kroner. Svindel med døden til følge.» under nettartikkelen den 20. desember 2012.

Utvalget mener kommentarene inneholder så alvorlige anklager som peker direkte mot Eide at de er i strid med god presseskikk. Utvalget viser til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1 om å vektlegge saklighet og omtanke i innhold og presentasjon, og til punkt 4.17, der det fremgår at redaksjoner har et selvstendig ansvar for så snart som mulig å fjerne innlegg som bryter med god presseskikk.

10. Meldinger i sosiale medier og lenkebruken

Hva gjelder de mange innklagede Twitter- og Facebook-meldingene, konstaterer utvalget at meldingene i all hovedsak er referanser til nettartiklene som er publisert på TV2.no. Utvalget mener meldingene ikke inneholder nye alvorlige beskyldninger, eller tilfører noe nytt, som i seg selv skulle utløse en imøtegåelsesrett eller at det er brudd på god presseskikk. Utvalget mener takhøyden for viderefremføring av nyhetssaker i sosiale medier må være høy, også for redaksjoner/journalister.

Heller ikke den påklagede lenkebruken, lenkeinnhold og presentasjon, finner utvalget kritikkverdige. Slik utvalget ser det, er det relevant, og ikke i strid med god presseskikk, å lenke til andre aktuelle saker.

11. Samtykkene

Klager har påklaget TV 2s behandling av en e-post fra Eides overordnede. Det foreligger samtykke fra avdelingsleder Sissel Reinlie. Innholdet i e-posten ble anmodet publisert, derfor mener utvalget at e-posten ikke faller inn under det som kalles upublisert materiale jf. Vær Varsom-plakatens punkt 3.6. E-posten inneholdt sterke beskyldninger mot navngitt tredjeparter. Utvalget mener TV 2 måtte arbeide journalistisk med denne e-posten, om innholdet skulle

publiseres. Slik utvalget ser det, har ikke TV 2 begått noe presseetisk overtramp mot Sissel Reinlie.

Når det gjelder innslaget om den tredje pasienten i trykkmålingsinnslaget den 11. desember 2012 og omtale av den andre tilsynssaken, publisert 28. og 29. januar 2013, klages det på vegne av overlege Arild Egge. Her mener utvalget det var naturlig, relevant og innenfor det presseetisk akseptable å kontakte medieavdelingen ved OUS og følge deres anmodninger. Utvalget vil mene at også her måtte man kunne forvente at OUS stilte opp og ga sin versjon. Det vises til at Egges navn ikke var nevnt i innslagene.

Utvalget mener heller ikke at omtalen av dPCom, ved daglig leder Trond Stadheim, er av en slik karakter at imøtegåelsesretten for dPCom er utløst. Kritikken var rettet mot Eides ulike roller som næringsdrivende, lege og forsker. Den påklagede omtalen av dPCom og dPComs produkter mener utvalget ikke er et presseetisk brudd.

Hva gjelder de to utenlandske ekspertene, Marianne Juhler og Laurence Watkins, mener utvalget at TV 2 heller ikke har begått overtramp mot disse. Det går tydelig frem at Watkins uttaler seg om vevsprøver tatt kun for forskning, og utvalget forstår det slik at det også var dette TV 2 spurte om. At Cappelen i sin orientering til Watkins hevder at vevsprøven har nytteverdi, og at Watkins på bakgrunn av dette hevder seg feilinformert, mener utvalget ikke kan medføre et brudd på god presseskikk.

Også Juhler uttaler seg generelt og utvalget mener heller ikke Juhler fremstilles på den måten Cappelen skriver. Hun sier ikke at trykkmålinger er unødvendige, og det fremgår klart av innslaget at det er merforbruket av trykkmålingene som TV 2 retter et kritisk søkelys mot, og som den svenske kirurgen Magnus Tisell tydeligst kritiserer.

12. Oppsummering – og «for framføring i relevant sendetid»:

«Pressens Faglige Utvalg (PFU), som er klageorgan for norske medier, mener TV 2 brøt god presseskikk i flere innslag og artikler i desember 2012 som handlet om det TV 2 kalte «forskningsskandalen».

I en serie tv-innslag og nettartikler som ble publisert over flere måneder, fortalte TV 2 at kirurg Per Kristian Eide ved Oslo universitetssykehus «kun for forskning» hadde tatt ut biter av hjernene til 122 pasienter som var inne på sykehuset til «rutineundersøkelser», og uten at pasientene kjente risikoen knyttet til forskningsprosjektet de var med på. Forskningsprosjektet var midlertidig stanset da TV 2 startet sine publiseringer. Tre pasienter hadde fått alvorlige komplikasjoner, Helsetilsynet var varslet, og Dr. Eide hadde endret både metoden for prøvetagningen og informasjonen som ble gitt til pasientene.

Utvalget vil gi TV 2 honnør for å ha satt søkelys på saken. Utvalget understreker at både personer og institusjoner som er omtalt i denne sammenhengen, selv hadde et ansvar for å bidra til å belyse sakskomplekset, men konstaterer at de i ulik grad fulgte opp dette ansvaret.

TV 2 blir felt for brudd på Vær Varsom-plakatens punkt 4.14 for ikke å ha konfrontert Eide klart og tydelig med alle de konkrete beskyldningene før det første innslaget om saken. Utvalgets flertall legger i denne sammenhengen også vekt på at Eides mulighet til å svare på de mange og alvorlige påstandene ikke ble fair og reell, da TV 2 kontaktet ham først på ettermiddagen dagen før første sak gikk på luften. Utvalgets mindretall mener at dette ikke er et brudd.

Utvalget mener TV 2 i de første publiseringene i for stor grad opptrådte ensidig i sin utvelgelse av kildemateriale, og bevisst utelot vesentlige opplysninger som kunne belyst saken bredere. For eksempel unnlot TV 2 å fortelle at forskningsprosjektet var vurdert og godkjent av myndighetene, samt at pasientene var inne på sykehuset for utredning i forbindelse med alvorlige hjernesykdommer.

I en studiodebatt dagen etter den første publiseringen, 7. desember, ble denne ubalansen forsterket, og etter utvalgets mening skulle programleder bidratt mer aktivt til å nyansere debatten. Dette mener utvalget er brudd på Vær Varsom-plakatens punkt 3.2, om å tilstrebe

bredde og relevans i valg av kilder.

TV2 felles også for brudd på kravet i Vær Varsom-plakatens punkt 4.1 til saklighet og omtanke i en sak om at han skulle ha drevet «butikk i butikken» og omtalen av en tidligere konflikt mellom sykehuset og Eide. Disse sakene var skarpt vinklet og rammet Eide hardt. Mindretallet mener publiseringene den 19. desember 2012 ikke var i strid med Vær Varsom-plakaten. Et enstemmig utvalg feller TV 2 for et studiointervju dagen etter, den 20. desember 2012.

To leserkommentarer på TV2.no burde etter utvalgets mening vært redigert eller fjernet ut fra kravet om saklighet og omtanke i Vær Varsom-plakatens punkt 4.1 og 4.17.»
TV 2 har brutt god presseskikk.

Oslo, 22. juni 2015

Alf Bjarne Johnsen

Tone Angell Jensen, Martin Riber Sparre, Alexander Øystå,
Henrik Syse, Camilla Serck-Hanssen, Amal Aden

Sak 010/17

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder et bilde fra 90-tallet av ungdommer som danser på et diskotek. To av ungdommene er lettkledd og har bare på seg BH på overkroppen. Bildet ble publisert som en del av en bildeserie om Alta på 90-tallet.

Klager er en av de lettkledd jentene. Klager opplever det som sterkt krenkende at Finnmark Dagblad (FD) har publisert bildet. Hun sier at hun også følte skam som 14/15-åring da det ble publisert første gang, men at hun var for ung til å vite hva hun skulle gjøre med det. Klager føler at også den nye publiseringen er et overtramp mot hennes privatliv. Hun er blitt gjenkjent av flere, også av personer som ikke vet hvordan hun så ut som tenåring, noe hun mener er bevis på at bildet identifiserer henne selv om det er gammelt. Klager frykter at publiseringen skal være ødeleggende for henne i arbeidslivet. Hun mener avisen burde vurdert om bildet kunne oppleves som krenkende før de publiserte det.

FD mener publiseringen er innenfor god presseskikk, men opplyser at de likevel valgte å fjerne det av hensyn til klager. Avisen har vurdert de juridiske sidene av publiseringen, og mener det ligger i en juridisk gråsoner, men at det er «et situasjonsbilde» som ikke trengte samtykke før publisering. FD vektlegger at de raskt forsøkte å komme klager i møte, først med spørsmål om de skulle slukke bildet, deretter ved å fjerne det helt. Bildet var fjernet før kl. 10:00 dagen etter publisering, opplyser FD. Avisen forteller også at de har lært av episoden, og at de har diskutert en ny teknisk løsning for å sperre bilder i arkivet.

Pressens Faglige Utvalg (PFU) understreker at den opprinnelige publiseringen er foreldet og derfor ikke noe utvalget kan vurdere. Utvalget kan kun vurdere den nye publiseringen, altså på et tidspunkt der klager er voksen. Det innebærer at et viktig punkt i Vær Varsom-plakaten (VVP) ikke lenger gjelder; punkt 4.8, om å vise hensyn til konsekvenser for barn.

PFU minner videre om VVP punkt 4.10, om være varsom med å bruke bilder i en annen sammenheng enn den opprinnelige, og vil på generelt grunnlag understreke at dette er spesielt viktig når man henter frem gamle bilder fra arkivet.

Utvalget forstår at klager reagerer på FDs nye publisering av bildet, og at klager definerer det som et privat forhold, jf. VVP punkt 4.3. Bildet var del av en bildeserie om Alta på 90-tallet, og publiseringen gir isolert sett et interessant innblikk i lokalsamfunnet dette tiåret. Utvalget merker seg også at Finnmark Dagblad til slutt kom klager i møte og fjernet bildet. Slik utvalget ser det, foreligger det imidlertid ikke stor nok offentlig interesse til publisering uten godkjenning fra jentene i BH. PFU er enig med klager i at punkt 4.3 om privatliv gjelder for publiseringen. Utvalget vil i den sammenheng påpeke at det er like aktsomhetskrav for bilder som for tekst og muntlig fremstilling, jf. punkt VVP 4.12. Videre viser utvalget til punkt 4.1, om omtanke i innhold og presentasjon. Utvalget mener FD ikke viste nødvendig omtanke da avisen publiserte bildet på ny.

Finnmark Dagblad har brutt god presseskikk på punkt 4.1 og 4.3.

Oslo 28. mars 2017

Anne Weider Aasen, Gunnar Kagge, Liv Ekeberg,
Eva Sannum, Stein Bjøntegård, Nina Fjeldheim

Sak 272B/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder Finnmark Dagblads (FDs) omtale av en hendelse ved Hammerfest sykehus, der en for tidlig født baby døde. Vinklingen i omtalen var at en avbildet og navngitt overlege granskes etter hendelsen.

Klager A er overlege ved Hammerfest sykehus, men ikke involvert i den omtalte hendelsen. Han klager derfor med samtykke fra den omtalte legen (klager B). Klager A mener oppslaget er helt «ute av proporsjoner», og egnet til å skape frykt og mistro til legene, spesielt legen som ble avbildet.

Klager B reagerer også på at avisen har omtalt saken med stort bilde av ham og «krigstyper over åtte spalter». Han mener FD har tegnet et feilaktig bilde av saken og gjort ham «til syndebukk for at en for tidlig født baby døde». Begge klagerne anfører at klager B ikke hadde noe eneansvar for hendelsen, men at den ble håndtert av et team. Det påpekes at tilsynssaken også gjelder sykehuset. Videre reagerer klager B på at han ikke fikk vite at en gammel tilsynssak mot ham også skulle omtales. Begge klagerne mener det var usaklig og bidrar til forhåndsdom. Etter klager Bs mening fikk han heller ikke tilstrekkelig mulighet for samtidig imøtegang; han skjønnte aldri at det kritiske fokuset på han skulle bli så voldsomt. For øvrig reagerer han på ordet «etterforskning» i tittelen på et debattinnlegg skrevet av redaktøren, og han mener at redaktøren med innlegget har publisert en polemisk replikk.

Finnmark Dagblad (FD) mener omtalen er saklig og ryddig, basert på et bredt kildeutvalg, der relevante parter har fått komme til orde. Etter FDs mening har klager B fått full anledning til samtidig imøtegang, men har avslått. Avisen avviser at saken er feilaktig fremstilt. Den påpeker at det er opplyst at tilsynssaken også gjelder sykehuset, samt at det tilligger pressen å omtale alvorlige hendelser i helsevesenet. Slik FD ser det, var det grunn til å identifisere klager B; legen var ansvarlig da hendelsen inntraff, han hadde tidligere fått advarsel av Helsetilsynet, og andre leger skulle ikke bli unødig mistenkeliggjort. Avisen påpeker også at det tydelig fremgikk at det ikke var konkludert i saken. Når det gjelder den gamle tilsynssaken, opplyser FD at fremstillingen er basert på fakta i den ferdigbehandlede saken. Avisen innrømmer og beklager imidlertid én feil her; at den misforsto hvem som skulle motta betaling i forbindelse med operasjonene. For øvrig anfører FD at den aldri fikk orientert klager B om saken fordi han la på før FDs journalist fikk stilt alle spørsmålene. FD kan heller ikke se å ha publisert noen polemisk replikk eller presseetisk uakseptable titler.

Pressens Faglige Utvalg mener det fremgår tydelig av FDs omtale at det her handler om en pågående sak, og at Statens Helsetilsyn altså ikke har konkludert. Slik utvalget ser det, innebærer omtalen derfor ingen forhåndsdom.

Når det gjelder omtalen av den gamle tilsynssaken, mener utvalget at denne kan være relevant. Utvalget forstår imidlertid at klager B reagerer på at han ikke ble gjort kjent med at den gamle saken skulle omtales. Slik utvalget ser det, bidrar FDs omtale av den tidligere saken til å etterlate et inntrykk av at klager nå har gjort noe klanderverdig. Likevel kan ikke utvalget se at dette skulle innebære en forhåndsdom i presseetisk forstand. Utvalget merker seg imidlertid at FD har erkjent å ha publisert en feil i omtalen, og utvalget reagerer derfor på at feilen ikke er rettet opp, og viser til punkt 4.13 i Vær Varsom-plakaten (VVP): «Feilaktige opplysninger skal rettes og eventuelt beklages snarest mulig.»

Videre konstaterer utvalget at FD var i kontakt med klager B før publisering, og at han av slo å gi kommentar utover det sykehuset hadde svart. Utvalget merker seg at FD opplyser at det var meningen å stille spørsmål om den gamle tilsynssaken, men at klager B skal ha brutt telefonsamtalen. Selv om omtalen baserer seg på en ferdigbehandlet sak, mener utvalget at man ikke automatisk kan formidle enhver påstand, og at FD skulle gjort mer for å sikre seg at også klager Bs syn fremkom.

Dette gjelder også i forbindelse med den pågående tilsynssaken. For selv om klager B ble forelagt en stor del av påstandene gjennom en epost FD sendte sykehuset, mener utvalget at klager B ikke ble forelagt alle relevante påstander. Utvalget viser til VVP 4.14, der det heter: «De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegang av faktiske opplysninger.»

Videre merker utvalget seg at FDs vinkling er sterkt personfokusert. Etter utvalgets mening må det utvilsomt oppleves som en belastning å bli avbildet og knyttet til en babys død. Spørsmålet er om klager B måtte tåle en slik vinkling.

Utvalget har flere ganger uttalt at personer i betrodde stillinger eller verv, deriblant leger, må akseptere at offentligheten får kjennskap til at de er innblandet i forhold av betydning for utøvelsen av stillingen. Selv om det i utgangspunktet handler om en svært alvorlig og uønsket hendelse – en for tidlig født baby som døde – er det foreløpig ikke avdekket *om* eller eventuelt *hvordan* noe klanderverdig faktisk skal ha skjedd. Det som er dokumentert er at saken rutinemessig ble avviksmeldt, og at Statens Helsetilsyn nå skal vurdere saken. Det fremgår dessuten at granskingen som pågår, ikke kun gjelder klager B, men også sykehuset. Slik utvalget ser det, blir dette underkommunisert fordi det er vinklet så sterkt på klager B. Han fremstår derfor i stor grad alene som ansvarlig.

Etter utvalgets mening innebærer FDs personfokuserte vinkling en urimelig belastning for klager B. Selv om avisen måtte kunne omtale saken, mener utvalget at FD skulle utvist større omtanke i sin presentasjon. Utvalget viser til VVP 4.1, om å vektlegge saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.

Sistnevnte er også relevant hva gjelder FDs ordvalg i tittelen «Etterforskning av overlegen», brukt på redaktørens debattinnlegg, som også er påklaget. «Etterforskning» gir assosiasjoner til at politiet er involvert. Det er ikke tilfellet her, og det finnes heller ikke dekning for dette i innlegget, jf. VVP 4.4 om å sørge for at titler ikke går lenger enn det er dekning for i stoffet. For øvrig konstaterer utvalget at redaktøren i innlegget imøtegår påstander om brudd på god presseskikk, som klager A har fremsatt i et innlegg publisert samtidig med redaktørens. Slik utvalget ser det, har redaktøren her misbrukt sin makt som publisist og trykket en polemisk replikk, i strid med siste setning i VVP 4.15: «Tilsvar og debattinnlegg skal ikke utstyres med redaksjonell, polemisk replikk.»

Finmark Dagblad har brutt Vær Varsom-plakatens punkter 4.1, 4.4, 4.13, 4.14 og 4.15.

Oslo, 28. februar 2017

Alf Bjarne Johnsen,
Anne Weider Aasen, Liv Ekeberg, Stein Bjøntegård,
Sylo Taraku, Nina Fjeldheim, Reidun Førde

Sak 272A/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder Finnmark Dagblads (FDs) omtale av en hendelse ved Hammerfest sykehus, der en for tidlig født baby døde. Vinklingen i omtalen var at en avbildet og navngitt overlege granskes etter hendelsen.

Klager A er overlege ved Hammerfest sykehus, men ikke involvert i den omtalte hendelsen. Han klager derfor med samtykke fra den omtalte legen (klager B). Klager A mener oppslaget er helt «ute av proporsjoner», og egnet til å skape frykt og mistro til legene, spesielt legen som ble avbildet.

Klager B reagerer også på at avisen har omtalt saken med stort bilde av ham og «krigstyper over åtte spalter». Han mener FD har tegnet et feilaktig bilde av saken og gjort ham «til syndebukk for at en for tidlig født baby døde». Begge klagerne anfører at klager B ikke hadde noe eneansvar for hendelsen, men at den ble håndtert av et team. Det påpekes at tilsynssaken også gjelder sykehuset. Videre reagerer klager B på at han ikke fikk vite at en gammel tilsynssak mot ham også skulle omtales. Begge klagerne mener det var usaklig og bidrar til forhåndsdom. Etter klager Bs mening fikk han heller ikke tilstrekkelig mulighet for samtidig imøtegang; han skjønnte aldri at det kritiske fokuset på han skulle bli så voldsomt. For øvrig reagerer han på ordet «etterforskning» i tittelen på et debattinnlegg skrevet av redaktøren, og han mener at redaktøren med innlegget har publisert en polemisk replikk.

Finnmark Dagblad (FD) mener omtalen er saklig og ryddig, basert på et bredt kildeutvalg, der relevante parter har fått komme til orde. Etter FDs mening har klager B fått full anledning til samtidig imøtegang, men har avslått. Avisen avviser at saken er feilaktig fremstilt. Den påpeker at det er opplyst at tilsynssaken også gjelder sykehuset, samt at det tilligger pressen å omtale alvorlige hendelser i helsevesenet. Slik FD ser det, var det grunn til å identifisere klager B; legen var ansvarlig da hendelsen inntraff, han hadde tidligere fått advarsel av Helsetilsynet, og andre leger skulle ikke bli unødig mistenkeliggjort. Avisen påpeker også at det tydelig fremgikk at det ikke var konkludert i saken. Når det gjelder den gamle tilsynssaken, opplyser FD at fremstillingen er basert på fakta i den ferdigbehandlede saken. Avisen innrømmer og beklager imidlertid én feil her; at den misforsto hvem som skulle motta betaling i forbindelse med operasjonene. For øvrig anfører FD at den aldri fikk orientert klager B om saken fordi han la på før FDs journalist fikk stilt alle spørsmålene. FD kan heller ikke se å ha publisert noen polemisk replikk eller presseetisk uakseptable titler.

Pressens Faglige Utvalg mener det fremgår tydelig av FDs omtale at det her handler om en pågående sak, og at Statens Helsetilsyn altså ikke har konkludert. Slik utvalget ser det, innebærer omtalen derfor ingen forhåndsdom.

Når det gjelder omtalen av den gamle tilsynssaken, mener utvalget at denne kan være relevant. Utvalget forstår imidlertid at klager B reagerer på at han ikke ble gjort kjent med at den gamle saken skulle omtales. Slik utvalget ser det, bidrar FDs omtale av den tidligere saken til å etterlate et inntrykk av at klager nå har gjort noe klanderverdig. Likevel kan ikke utvalget se at dette skulle innebære en forhåndsdom i presseetisk forstand. Utvalget merker seg imidlertid at FD har erkjent å ha publisert en feil i omtalen, og utvalget reagerer derfor på at feilen ikke er rettet opp, og viser til punkt 4.13 i Vær Varsom-plakaten (VVP): «Feilaktige opplysninger skal rettes og eventuelt beklages snarest mulig.»

Videre konstaterer utvalget at FD var i kontakt med klager B før publisering, og at han av slo å gi kommentar utover det sykehuset hadde svart. Utvalget merker seg at FD opplyser at det var meningen å stille spørsmål om den gamle tilsynssaken, men at klager B skal ha brutt telefonsamtalen. Selv om omtalen baserer seg på en ferdigbehandlet sak, mener utvalget at man ikke automatisk kan formidle enhver påstand, og at FD skulle gjort mer for å sikre seg at også klager Bs syn fremkom.

Dette gjelder også i forbindelse med den pågående tilsynssaken. For selv om klager B ble forelagt en stor del av påstandene gjennom en epost FD sendte sykehuset, mener utvalget at klager B ikke ble forelagt alle relevante påstander. Utvalget viser til VVP 4.14, der det heter: «De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegang av faktiske opplysninger.»

Videre merker utvalget seg at FDs vinkling er sterkt personfokusert. Etter utvalgets mening må det utvilsomt oppleves som en belastning å bli avbildet og knyttet til en babys død. Spørsmålet er om klager B måtte tåle en slik vinkling.

Utvalget har flere ganger uttalt at personer i betrodde stillinger eller verv, deriblant leger, må akseptere at offentligheten får kjennskap til at de er innblandet i forhold av betydning for utøvelsen av stillingen. Selv om det i utgangspunktet handler om en svært alvorlig og uønsket hendelse – en for tidlig født baby som døde – er det foreløpig ikke avdekket *om* eller eventuelt *hvordan* noe klanderverdig faktisk skal ha skjedd. Det som er dokumentert er at saken rutinemessig ble avviksmeldt, og at Statens Helsetilsyn nå skal vurdere saken. Det fremgår dessuten at granskingen som pågår, ikke kun gjelder klager B, men også sykehuset. Slik utvalget ser det, blir dette underkommunisert fordi det er vinklet så sterkt på klager B. Han fremstår derfor i stor grad alene som ansvarlig.

Etter utvalgets mening innebærer FDs personfokuserte vinkling en urimelig belastning for klager B. Selv om avisen måtte kunne omtale saken, mener utvalget at FD skulle utvist større omtanke i sin presentasjon. Utvalget viser til VVP 4.1, om å vektlegge saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.

Sistnevnte er også relevant hva gjelder FDs ordvalg i tittelen «Etterforskning av overlegen», brukt på redaktørens debattinnlegg, som også er påklaget. «Etterforskning» gir assosiasjoner til at politiet er involvert. Det er ikke tilfellet her, og det finnes heller ikke dekning for dette i innlegget, jf. VVP 4.4 om å sørge for at titler ikke går lenger enn det er dekning for i stoffet. For øvrig konstaterer utvalget at redaktøren i innlegget imøtegår påstander om brudd på god presseskikk, som klager A har fremsatt i et innlegg publisert samtidig med redaktørens. Slik utvalget ser det, har redaktøren her misbrukt sin makt som publisist og trykket en polemisk replikk, i strid med siste setning i VVP 4.15: «Tilsvar og debattinnlegg skal ikke utstyres med redaksjonell, polemisk replikk.»

Finmark Dagblad har brutt Vær Varsom-plakatens punkter 4.1, 4.4, 4.13, 4.14 og 4.15.

Oslo, 28. februar 2017

Alf Bjarne Johnsen,
Anne Weider Aasen, Liv Ekeberg, Stein Bjøntegård,
Sylo Taraku, Nina Fjeldheim, Reidun Førde

Sak 292/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder en artikkel i Hammerfestingen om en dom som frifinner en mor for vold mot sine to barn. Hammerfestingen refererte i artikkelen flere detaljer fra dommen.

Klager er faren til de omtalte barna, med samtykke fra barna. Slik klager ser det, har avisen publisert opplysninger om sårbare unge mennesker som ikke hører hjemme i en avis. Klager opplyser at barna føler seg beglodd og snakket om etter at artikkelen ble publisert. Han mener artikkelen i praksis identifiserer barna fordi de bor på et lite sted. Videre reagerer klager på at kontekst og nyanser som kom frem i retten, ikke er med i Hammerfestingens sak. Han viser til at Hammerfestingens journalist ikke var til stede i retten, noe klager mener han burde vært, også fordi dommeren der skal ha presisert at mediene burde være varsomme i deknningen av saken. Klager mener følgende punkter i Vær Varsom-plakaten er brutt: 4.1, 4.6, 4,7 og 4.8.

Hammerfestingen avviser at artikkelen innebærer brudd på god presseskikk. Avisen påpeker at den ikke har nevnt hvilken kommune familiene bor i og har bodd i. Slik redaksjonen ser det, er alle som ble omtalt i artikkelen tilstrekkelig anonymisert. Hammerfestingen understreker også at et av barna er myndig. Videre mener avisen at artikkelen er «både saklig og viser omtanke for alle de berørte parter». Hammerfestingen påpeker at avisen også må ta hensyn til den andre parten i sin omtale; en mor som er frikjent for vold mot sine barn.

Pressens Faglige Utvalg mener at de omtalte er tilstrekkelig anonymisert i artikkelen fordi Hammerfestingen hverken har publisert navn, alder eller bosted, og derfor ikke har utvidet kretsen av personer som likevel kjente til saken. Utvalget ser også at avisen har ønsket å få frem hvorfor retten landet på frifinnelse og slik ta hensyn til den frifunne moren. Mediene må avveie samfunnets behov for informasjon i kriminalsaker opp mot hensynet til omtalte parter.

Utvalget mener imidlertid at avisen gikk for langt da den refererte en rekke sensitive opplysninger fra dommen. Det er to unge personer som omtales, en av dem under myndighetsalder, og avisen burde unnlatt å referere så omfattende og detaljert fra rettsdokumentet, jf. omtankekravet i VVP punkt 4.1, og punkt 4.8, om å ta hensyn til konsekvenser medieomtalen kan få for barn. Utvalget viser til at det blant annet er snakk om følsomme familiære forhold. Aller sterkest reagerer utvalget på at avisen publiserte en mulig diagnose som retten mente barna kan ha. Slik utvalget ser det, burde Hammerfestingen tatt større hensyn til at barna var i en sårbar situasjon, jf. VVP 4.6.

Hammerfestingen har brutt god presseskikk på Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, 4.6 og 4.8.

Oslo 24. januar 2017
Alf Bjarne Johnsen,
Anne Weider Aasen, Ellen Ophaug, Alexander Øystå,
Eva Sannum, Nina Fjeldheim, Sylo Tarku

Sak 278/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder et innslag i TV3-programmet «Den jævla naboen». Innslaget omtalte en nabokonflikt som endte med at den ene naboen fjernet deler av den andre naboen uthus. Saken endte i rettsapparatet. I TV3s innslag ble konflikten kort presentert gjennom en slags stumfilm med tekstplakater og programlederen i rollen som fortellerstemme. Deretter snakket et panel, bestående av blant andre en psykolog og en advokat, løst om saken.

Klager er naboen som fjernet deler av det omtalte uthuset. Han mener TV3 har gått lenger enn det er dekning for, og gitt en usaklig og feilaktig presentasjon, blant annet når det påstås at det var motparten som vant grensetvisten. Klager etterlyser henvisninger til hvor TV3 har sine opplysninger fra, og anfører også at publiseringen innebærer en forhåndsdomming. Slik klager ser det, har TV3 dessuten publisert grove beskyldninger mot ham, som han skulle fått imøtegått. Blant annet mener han at panelet beskyldte han for å være «psycho», «gal» og lide av alvorlige psykiske lidelser.

TV3 forklarer at «Den jævla naboen» er «et underholdningsprogram som tar for seg nabofeider på en humoristisk måte», og at dramatiseringen i programmet er «gjort i en tydelig forenklet og parodisk form». TV3 opplyser at fremstillingen er basert på en rekke avisoppslag og saksdokumenter fra rettens behandling av striden om bruksretten. Redaksjonen kan ikke se å ha konkludert på annen måte enn samtlige rettsinstanser. TV3 påpeker også at det blir henvist til kilder i programmet (faksimiler). Videre bemerker TV3 at studiopraten foregår «i en humoristisk tone» og er en «improvisert, uformell samtale med tydelig glimt i øyet». Redaksjonen avviser at klager utsettes for beskyldninger som utløser hans imøtegangsrett, og mener også at et tilsvarende fra han ville «bryte med formen» i programmet, samt «gi uttalelsene en seriøsitet og tyngde som aldri var intendert».

Pressens Faglige Utvalg konstaterer at påstand står mot påstand med hensyn til de presenterte fakta. Utvalget har ikke mandat til selv å undersøke alle fakta og detaljer i den omtalte saken. Partene har heller ikke fremlagt dokumentasjon som gir utvalget grunnlag for å konkludere om hva som er riktig. Utvalget mener likevel det må kunne legges til grunn at de sentrale elementene i presentasjonen ikke er bestridt; klager har vært involvert i en nabokonflikt, som endte med at et uthus ble delt i to, og dette er også utgangspunktet for paneldebatten. Utvalget minner dessuten om at det ligger i journalistikkens natur å forenkle, og mener også at formen på presentasjonen – en stumfilm med tekstplakater – gjør det tydelig for seerne at det ikke handler om en fullstendig og detaljert presentasjon. For øvrig kan utvalget ikke se at klager er forhåndsdomt på noe vis.

Utvalget merker seg at klager har anført brudd på flere punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP). Her omtales imidlertid kun de punktene utvalget finner relevante.

Utvalget forstår at klager reagerer på panelets samtale. Etter utvalgets mening innebærer samtalen åpenbart et sterkt personangrep. Det fremgår imidlertid med all tydelighet at det handler om subjektive ytringer. Utvalget ser likevel at enkelte påstander befinner seg i grenselandet mot faktiske beskyldninger. Som utvalget har uttalt flere ganger, utløser meningsytringer i utgangspunktet kun retten til å forsvare seg i ettertid, jf. punkt 4.15 i Vær Varsom-plakaten (VVP), og altså ingen samtidig imøtegangelse, jf. VVP 4.14. Utvalget har ikke registrert at klager har bedt om tilsvarende.

Ettersom TV3 har argumentert med at det ville bryte med programformen å gi klager mulighet for samtidig imøtegangelse eller tilsvarende, vil utvalget minne om at formen ikke kan være avgjørende; dersom noen utsettes for sterke beskyldninger eller angrep som utløser retten til å ta til motmæle, skal redaksjonen legge til rette for dette. Heller ikke det at panelet snakker med «glimt i øyet», som TV3 anfører, og at det er tradisjon for stor takhøyde i humor og satire, nuller ut de presseetiske prinsippene.

Samtidig må utvalget også påpeke at klager, i lys av handlingene han har vært involvert i, har stilt seg til for hogg og må tåle en viss omtale. Det betyr imidlertid ikke at han må tåle alt.

Utvalget legger til grunn at det påklagede programmet handler om et redigert opptak, og altså ikke er en direktesending, og at det derfor var mulig for redaksjonen å vurdere innholdet nøyere før sending. Slik utvalget ser det, burde TV3 forstått at panelets uttalelser rammet klager på en slik måte at redaksjonen skulle tatt større hensyn. Utvalget viser til VVP 4.1, som maner pressen til å utvise omtanke i innhold og presentasjon.

TV3 har opptrådt kritikkverdig på punkt 4.1 i Vær Varsom-plakaten.

Oslo, 24. januar 2017

Alf Bjarne Johnsen,
Anne Weider Aasen, Alexander Øystå, Ellen Ophaug,
Eva Sannum, Sylo Taraku, Nina Fjeldheim

FOR FRAMFØRING I RELEVANT SENDETID:

«Pressens Faglige Utvalg (PFU), som er klageorgan for norske medier, mener TV3 opptrådte kritikkverdig i episode 3 av Den jævla naboen sendt 1. november 2016. Utvalget mener studiosamtalen om en nabokonflikt på Nesøya, innebar et sterkt personangrep på den omtalte naboen. Slik utvalget ser det, burde TV3 forstått at panelets uttalelser rammet den omtalte på en slik måte at redaksjonen skulle tatt større hensyn og vurdert innholdet nøyere før sending. Utvalget viser til Vær Varsom-plakatens punkt 4.1, som maner pressen til å utvise omtanke i innhold og presentasjon.»

Sak 294/16

PRESSENS FAGLIGE UTVALG UTTALER:

Klagen gjelder Bygdepostens omtale av at tre tenåringer var domfelt i tingretten for å ha delt seksualiserte bilder av en ung jente på nett. Det fremkom av publiseringen at dommen var anket.

Klager er mor til jenta. Mor har opplyst at jenta er orientert om klagen. Slik klager ser det, innebærer artikkelen, som omtaler en krenkelse, en ny krenkelse. Det er spesielt beskrivelsen av bildenes innhold klager reagerer på. Hun mener den er unødvendig detaljert, og viser til at avisen endret beskrivelsen på nett etter en samtale mellom klager og redaktør i forbindelse med denne klagesaken. Klager anfører også at andre opplysninger er uriktige. Hun mener dessuten at omtalen heller ikke er tilstrekkelig anonymisert – flere skal ha kontaktet klager da de leste om saken. Etter klagers mening skulle Bygdeposten tatt større hensyn og tenkt på konsekvensene omtalen kunne få.

Bygdeposten avviser at omtalen innebærer en ny krenkelse og er unødig detaljert. Etter avisens mening har den tatt tilstrekkelig hensyn og referert nøkternt fra dommen. Bygdeposten viser til at den har utelatt mange detaljer, og at det av dommen fremgår at bildene er spredt til et stort antall mennesker. Redaksjonen kan derfor ikke se at deres publisering har utvidet kretsen av dem som allerede kjente til detaljene i bildene. Slik Bygdeposten ser det, er omtalen også tilstrekkelig anonymisert.

Pressens Faglige Utvalg minner om at det tilligger pressen å omtale slike alvorlige saker. Saken har offentlig interesse. Samtidig konstaterer utvalget at det handler om et sensitivt tema og unge mennesker. Dette fordrer en presse som utviser ekstra varsomhet med hensyn til *hvordan* saken omtales, og *hvilke* opplysninger som formidles.

Utvalget noterer seg at klager har lagt flere punkter i Vær Varsom-plakaten (VVP) til grunn for sin påstand om at Bygdeposten har brutt god presseskikk. Utvalget besvarer imidlertid kun de punktene det finner relevant å vurdere her.

Etter utvalgets mening er omtalen tilstrekkelig anonymisert, jf. VVP 4.7. De involverte er kun omtalt med alder og kjønn samt hvilket område de kommer fra; det er ikke angitt ett konkret sted, én by eller én kommune. Utvalget har derfor vanskelig for å se at omtalen vil identifisere de involverte utover den krets som uansett må være kjent med saken.

Det utvalget finner særdeles problematisk, er Bygdepostens formidling av hva bildene viser. Idet avisen går lenger enn kun å fortelle at det handler om bilder av seksuell karakter, bidrar avisen med opplysninger som redaksjonen måtte forstå ville innebære en krenkelse. Utvalget minner i denne sammenheng om at den omtalte dommen nettopp handler om videreformidling av krenkende bilder. Utvalget stusser derfor over at Bygdeposten ikke forsto at nettopp en nærmere beskrivelse av bildenes innhold, også ville innebære en krenkelse.

At mange allerede var kjent med bildene fordi disse var spredt til et stort antall mennesker, og at redaksjonen mener den derfor ikke utvidet kretsen av dem som allerede kjente til detaljene i bildene, holder heller ikke presseetisk sett. Redaksjonen har et selvstendig ansvar for det som publiseres, og må gjøre sine vurderinger uavhengig av andres valg. Det er ingen automatikk i at noe er presseetisk akseptabelt fordi noen andre allerede har publisert det.

Utvalget viser til VVP 4.1, om å legge vekt på omtanke i innhold og presentasjon, 4.3, om å vise respekt for privatliv, og 4.8, om å ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for omtalte barn og unge. Bygdeposten har brutt god presseskikk på punktene 4.1, 4.3 og 4.8 i Vær Varsom-plakaten.

Oslo, 24. januar 2017 Alf Bjarne Johnsen,
Anne Weider Aasen, Alexander Øystå, Ellen Ophaug,
Eva Sannum, Sylo Tarku, Nina Fjeldheim